

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**Формування технологічної культури
майбутнього вчителя початкової школи
у процесі декоративно-прикладної діяльності**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Виконала:

студентка 6 курсу, 632 групи

Захливняк Олександра Володимирівна

Керівник: кандидат педагогічних наук,
асистент **Маковійчук О. В.**

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № 4/1 від 16 листопада 2021 р*

Зав. кафедрою _____ проф. Романюк С.З.

ЧЕРНІВЦІ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
1.1.	Характеристика сутності технологічної культури вчителя у контексті психолого-педагогічних досліджень
1.2.	Зміст та структура технологічної культури вчителя початкової школи
1.3.	Декоративно-прикладна діяльність як чинник формування технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи
	Висновки до розділу 1
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
2.1.	Констатувальне дослідження стану сформованості технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи
2.2.	Методи та прийоми забезпечення формування технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи
2.3.	Використання декоративно-прикладної діяльності як чинника формування технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи
	Висновки до розділу 2
ВИСНОВКИ
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна система освіти досягла своєї переломної точки. Процеси гуманізації, демократизації суспільства, інформатизація освіти і загальна комп'ютеризація вимагають оновлення освітньої парадигми.

Впровадження сучасної техніки та технологій в усі сфери життєдіяльності суспільства є одним з пріоритетних напрямків розвитку нашої країни. Діяльність людини зараз у великій мірі залежить від здатності ефективно використовувати сучасну техніку та технології для досягнення необхідних цілей. В якості найважливішої умови, що забезпечує людині успішність, затребуваність на ринку праці, комфортність життя, все частіше стали називати технічну та технологічну грамотність та освіченість, а невід'ємною складовою культури особистості сучасної молоді людини стала технологічна культура.

Особливої важливості, з огляду на це, набуває питання формування технологічної культури майбутніх фахівців. Сучасний заклад вищої освіти має актуалізувати роль технологічного виховання як важливого засобу формування культурологічного світогляду, ціннісних ставлень до дійсності, професійного та особистісного зростання студентів.

Актуальною постає проблема формування технологічної культури фахівців освітньої сфери, адже саме вони є координаторами системи соціальних впливів на особистість в освітньому та соціокультурному середовищі.

Діяльність закладу вищої педагогічної освіти спрямована, в першу чергу, на здійснення фундаменталізації знань студентської молоді, на організацію навчання та досліджень за різними галузями, зокрема гуманітарними, природничо-науковими, технічними та забезпечує здійснення освітньої та культурно-просвітницької діяльності серед населення.

Успіх формування технологічної культури майбутніх учителів початкової школи гарантує не лише забезпечення теоретичних та практичних

аспектів цього процесу, але й посилення уваги до впровадження змісту, форм і методів освітньої роботи, активізації аудиторної та позааудиторної діяльності студентів, розкриття особливостей формування їх професійних умінь і навичок.

Особливого значення у формуванні технологічної культури набуває оволодіння майбутніми учителями формами, методами, техніками та прийомами декоративно-прикладної діяльності.

Декоративно-прикладна діяльність майбутніх учителів початкових школи виступає як вагома складова освітнього процесу з питань оволодіння техніками та прийомами створення продуктів технологічного значення.

Стан дослідження проблеми. Актуальність означених завдань регламентується положеннями Законів України «Про вищу освіту» (2018 р.), «Про загальну середню освіту» (2017 р.), Концепції «Нова українська школа» (2018 р). Дані документи утверджують принципи поваги до українських традицій, культурних надбань українців, національного мистецтва, актуалізують завдання формування технологічної культури студентів.

Досліджувана проблема знаходить своє теоретико-методологічне обґрунтування в роботах багатьох сучасних науковців в різних аспектах. Найбільший внесок у розробку культурологічного підходу до формування особистості вчителя внесли дослідження О. Анісімова, Е. Бондаревської, В. Зінченко, В. Ісаєва, А. Петровського, С. Олефір та ін..

Технологічна освіта і виховання як актуальна проблема сучасності включає в себе комплекс педагогічних, психологічних, соціальних питань; вона є об'єктом уваги філософських і соціологічних досліджень, що розглядають взаємозв'язок технологічної освіти з технологічною культурою суспільства. У працях П. Атутова, С. Губіної, Н. Матяш, М. Павлової, М. Ретівих та ін. досить глибоко проаналізовані загальнотеоретичні та методологічні аспекти технологічної освіти.

Методичні підходи до технологічної освіти виявлені в роботах в.д. А. Тхоржевського та ін.

Питання технологічної освіти і виховання студентів закладів педагогічної освіти та їх підготовка аналогічній діяльності з учнями висвітлені І. Ареф'євим, С. Батишевим, М. Жиделевим, В. Поляковим, та ін.

Можливості використання засобів декоративно-прикладного мистецтва в технологічній освітній сфері конкретизовано у дослідженнях М. Власюк, Н. Котелянець, Т. Мачачі, І. Пацалюк, О. Сороки, В. Тименка, Л. Фірсової та ін.

Таким чином, аналіз філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури свідчить про розробку різних аспектів технологічної культури.

Разом з тим, проблема підготовки майбутніх вчителів початкової школи та формування у них технологічної культури засобами декоративно-прикладного мистецтва залишається недостатньо вивченою.

З урахуванням актуальності проблеми була обрана тема магістерського дослідження: «Формування технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи у процесі декоративно-прикладної діяльності».

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов формування технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи у процесі декоративно-прикладної діяльності.

Відповідно до мети сформульовано **задачі дослідження**:

1. Проаналізувати погляди науковців на проблему формування технологічної культури вчителя.

2. Розкрити сутність та структуру поняття «технологічна культура вчителя початкової школи».

3. Визначити потенціал декоративно-прикладної діяльності у формуванні технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи.

4. Здійснити констатувальне дослідження стану сформованості технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи.

5. Теоретично обґрунтувати організаційно-методичне забезпечення формування технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи у

процесі декоративно-прикладної діяльності.

Об'єкт дослідження – формування технологічної культури майбутніх вчителів початкової школи.

Предмет дослідження – організаційно-методичне забезпечення формування технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи у процесі декоративно-прикладної діяльності.

Для вирішення поставлених завдань були використані такі **методи дослідження**: теоретичні (аналіз педагогічної, психологічної, методичної, філософської літератури, дисертаційних досліджень); емпіричні (спостереження, анкетування, бесіда, опитування, аналіз результатів практичної діяльності студентів, експертна оцінка, педагогічний експеримент); методи математичної статистики.

Теоретична значимість дослідження полягає в наступному:

- збагаченні теоретичних основ дослідження технологічної культури вчителя;
- визначенні критеріїв сформованості технологічної культури вчителя: когнітивного, діяльнісно-творчого та особистісно-мотиваційного;
- визначенні рівнів технологічної культури вчителя.

Практична значимість дослідження полягає в тому, що: отримані в ході магістерської роботи результати можуть бути використані при розробці дидактичних і методичних матеріалів в системі педагогічної освіти, в процесі підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; в практиці навчання закладу вищої педагогічної освіти.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається з вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ
ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ У ПРОЦЕСІ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Характеристика сутності технологічної культури вчителя у контексті психолого-педагогічних досліджень

Розв'язання першого завдання дослідження потребувало вивчення сутності такого явища, як технологічна культура вчителя на основі аналізу її історичного розвитку.

На основі аналізу сучасної наукової, філософської, психолого-педагогічної, соціологічної, методичної літератури можна переконатися у правильності культурологічного підходу до проектування особистісно орієнтованої освіти. Культурологічний підхід у нашому розумінні – це бачення освіти крізь призму поняття культури. Освіта є культурний процес, що здійснюється в культурному освітньому середовищі, компоненти якого наповнені гуманітарним змістом і сприяють людині, вільно проявляти свою індивідуальність, здатність до культурного саморозвитку і самовизначення в світі культурних цінностей.

У статті А. Чучіна-Русова виділена точка дотику понять «культура» і «освіта». Політика, економіка, техніка, наука, мистецтво, релігія, будь-яка інша соціокультурна сфера, на думку автора, завжди існували в єдиному культурному просторі, а поняття «освіта», пов'язане з двома іншими – «виховання» і «розвиток», становлять одну з смислових компонент латинського слова «cultura» (Чучін-Русов,).

У науковий світ поняття «культура» ввів антрополог Е. Тейлор (1871 р.) що визначав цей термін як «комплекс, що містить в себе знання, вірування, мистецтво, мораль, закони, звичаї, а також інші вміння та навички, засвоєні людиною, як членом суспільства» (Тейлор,) [212]. Базуючись на засадах

попередника, американські вчені А. Крьюбер і К. Клакхон згрупували визначення культури таким чином:

1. Описові визначення	<p>базуються на концепції основоположника культурної антропології Б. Тайлора. Згідно з цими визначеннями, культура – це сукупність усіх видів людської діяльності, норм, уподобань, вірувань; вона охоплює мистецтво, мову, систему етикету, мораль, цінності, релігію, це, по суті, пристосування до соціального й природного оточення, яке складалося віками.</p>
2. Історичні визначення	<p>підкреслюють роль традицій, звичаїв, обрядів, ритуалів, церемоній і соціального успадкування в процесі культурного розвитку людства, їх об'єднують із генетичними визначеннями, у яких увагу зосереджено на всьому тому, що зроблено людьми й передається з покоління в покоління - знаряддях, символах, поглядах, віруваннях тощо.</p>
3. Нормативні визначення	<p>акцентують на значенні прийнятих правил і норм. Культура, таким чином, є способом життя індивіда, зумовленим його соціальним оточенням.</p>
4. Ціннісні визначення	<p>У них розуміють культуру як сукупність матеріальних і духовних цінностей групи людей, їх соціальних інститутів, норм і правил поведінки.</p>
5. Психологічні визначення	<p>що дозволяють зробити акцент на вирішенні людиною певних проблем на психологічному рівні. Культура вважається особливою формою пристосування людей до природного оточення, а також до їх матеріальних потреб і складається з усіх результатів такого пристосування.</p>

6. Структурні визначення	Згідно з ними, культура є системою певних ознак, що по-різному пов'язаних між собою. Матеріальні й нематеріальні культурні ознаки, що організовані навколо основних потреб, а також утворюють соціальні інститути, які є ядром (моделлю) культури.
7. Ідеологічні визначення	тлумачать культуру як організацію різних феноменів (матеріальних предметів, дій, ідей, почуттів), що є предметом символізації.
8. Визначення на базі теорій навчання	пропонують погляд на культуру як поведінку, якої людина навчилася, а не набула як біологічну спадщину. Таке визначення культури характерне для культурантропології, де культура розглядається як властива людському виду поведінка, якої навчають і яка передається від одного індивіда, групи індивідів або покоління іншим за допомогою механізму соціальної спадковості.
9. Символічні визначення	що трактують культуру як організацію різних феноменів (матеріальних предметів, дій, ідей, почуттів), що складається у вживанні символів або залежна від цього.

Філософський аналіз культури як наукової категорії знаходимо в працях А. І. Арнольдова, П. С. Гуревича, Г. В. Драча, С. Н. Іконнікової, М. С. Кагана, А. С. Карміна, б. Малиновського, ч. Сноу та ін.

Слово «культура» є одним з найбільш вживаних в сучасній мові. Про це пишуть і говорять відомі вітчизняні та зарубіжні культурологи і філософи. Але це вказує скоріше на багатозначність поняття культура, ніж на вивченість і осмисленість, що ховаються за даним визначенням. Причиною такого різноманіття трактувань є перш за все те, що «культура виражає глибину і незмірність людського буття. У тій мірі, в якій невичерпна і різнолика людина,

багатогранна і багатоаспектна культура. Культура – скарбниця створених людиною об'єктів [39, 32].

Разом з тим культура не є механічною сумою всіх актів життєдіяльності людей, це перш за все, вироблена людьми система нормативних технологій і оціночних критеріїв щодо здійснення тих чи інших соціально значущих практичних або інтелектуальних дій.

Вагомий внесок у розвиток культурологічної, філософської думки вніс науковець Б.Малиновський. Автор висуває ряд положень, які звучать актуально у час двадцять першого століття, хоча викладені були в минулому столітті. Культура, за твердженням Б. Малиновського являє собою інструментальний апарат, за допомогою якого людина опиняється в положенні, що дозволяє їй краще справлятися з конкретними специфічними проблемами, встаючими перед ним в ході її взаємодії з середовищем для задоволення своїх потреб; вона є такою системою учасників, видів діяльності і відносин, де кожна частина існує як засіб для досягнення певної мети; вона є цілісним утворенням, різні елементи якої взаємозалежні; складові культуру види діяльності, відносини і учасники організовані за принципом вирішення життєво важливих завдань в інститути – такі, як сім'я, клан, локальна група, плем'я і організовані групи для співпраці в господарській галузі, для політичної, юридичної та освітньої діяльності (Малиновський,) [99, 93].

А. Кармін характеризує культуру як дуже складний і багатогранний фактор людського буття, який проявляється і виражається в безлічі найрізноманітніших феноменів соціального життя, званих явищами культури, і становить їх загальну основу» (Кармін,) [63].

Е. Клімов позначає культуру, як 1) матеріальне виробництво (створення засобів життєзабезпечення і розвитку суспільства); 2) духовне виробництво (створення і розробка суспільно-організаторських, наукових, художніх ідей); 3) побудова меж людських відносин, практичне творення, підтримання найкращого суспільного устрою [66]. Названі три галузі культури

взаємопов'язані: організаційні, науково-технічні та художні ідеї впроваджуються в матеріальне виробництво (Клімов, 66).

Ю. Жданов виявляє, що культура є стороною будь-якої діяльності, всіх різноманітних форм життя людини, всіх сторін її активності в громадському і природному світі. Вчений робить висновок, що культура не є окремо матеріальним виробництвом, наукою або мистецтвом і т.д., вона являє собою їх синтез, спосіб з'єднання. Культура – це діяльність, відповідна своєму поняттю як вільний, свідомий життєвий прояв універсального індивіда (Жданов,) [46, 23].

А. Арнольдov висуває концепцію про прояв культури в якості креативного, тобто творчого начала в людській особистості, розкриває її (особистості) можливості, суспільну значимість, синтезує її здібності і функції. А. Арнольдov тим самим протиставляє культуру такої людської діяльності, яка носить суто нетворчий, виконавський характер, виконуючи функцію простого відтворення (репродукування) вже досягнутих результатів (Арнольдov,) [155].

Л. Кертман запропонував класифікацію в основі якої покладено тлумачення поняття «культура» за філософським, антропологічним та соціологічним підходами (Кертман,).

Доцільність теорії Л. Кертмана підтверджується у наступних підходах до визначення поняття «культура», зокрема:

– культура – «це успадковані винаходи, речі, технічні процеси, ідеї, звичаї і цінності» (Б. Малиновський);

– культура – «це міцні вірування, цінності і норми поведінки, що організують соціальні зв'язки і роблять можливою загальну інтерпретацію життєвого досвіду» (У. Беккет);

– культуру можна сприймати «як мову, вірування, естетичні смаки, знання, професійну майстерність і всякого роду звичаї» (А. Радклифф-Браун).

У контексті магістерського дослідження ми зробили акцент на підходах до тлумачення поняття «культура» в психологічній та педагогічній науках.

Аналіз словникової психолого-педагогічної літератури дозволив стверджувати, що культура переважно трактується, «як сфера духовного життя суспільства» [68], а також «явище, завдяки якому люди стають соціально адаптованими, активними та професійно придатними» (Л. Хоружа) [226].

О. Шевнюк визначає поняття «культура» як «певний історичний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, втілений у типах і формах організації життя і діяльності людей, а також в цінностях, які створюються ними» (Шевнюк,).

Психологічні аспекти визначення поняття «культура» конкретизовано З. Фройдом та К. Юнгом. Науковці підкреслювали, що культура «позначає всю суму досягнень, що відрізняють життя людини від життя її предків із тваринного світу, а також культура служить двом цілям: захисту людини від природи та врегулюванню відносин між людьми» (Фройд, Юнг,).

Для нас ключовим психологічним підходом стало визначення поняття «культури» Р. Бенедикта, який «отожнює культуру і особистість, стверджуючи, що культура – це особистість суспільства» (Бенедикт,).

Багатоаспектність тлумачення терміну дає змогу зрозуміти тісний зв'язок між категоріями культури та особистості, що відображається у визначенні підходів в контексті освіти. Так, на думку Г. Балла і В. Медінцева, «гуманістична орієнтація в освіті передбачає спрямованість на підвищення власне особистісного розвитку людини, що вимагає якомога повнішого її входження в культуру, не лише як носія, але й як суб'єкта останньої» (Балл, Медінцев).

Таким чином, кінцевою метою педагога є всебічний розвиток і максимальна реалізація потенціалу індивіда, а це можливо за умови розвитку в ньому якості особистості, тобто буття культури в індивіді.

Взаємозалежність культури і особистості зумовлює можливості використання культурних надбань суспільства в цілому з метою розвитку культури окремої особистості як педагогічного феномену.

Даний взаємозв'язок особистості та культури розглядається у двох аспектах: «особистість як індивід, індивідуальний носій культури» [54]; «особистість як суб'єкт, творець цієї культури, як особистість у вищому значенні цього поняття» [54].

Аналіз наукових джерел дозволяє нам стверджувати, що культура – явище багатоаспектне та багатогранне, в її типології та структуруванні існує чимало підходів. Культурологічні дослідження поділяють «культуру» за ознаками носія, функцій, змісту (предмету), територіальності та регіональних особливостей, часового фактору, організаційної форми, сфери тощо.

В сучасній культурології культуру поділяють на «духовну» і «матеріальну» [62, с. 55]

Матеріальну культуру В. Лозовий вважає, що «до матеріальної культури належать засоби виробництва, предмети побуту, виробничі відносини, результати виробничого процесу тощо. Це широке коло речей, засобів, технологій їх творення, які спрямовані на задоволення матеріальних потреб людей, продовження людського роду» (Лозовий,). Духовну культуру автор трактує «як прояв духовного виробництва; духовна культура, як і матеріальна, – усе те, що створено людиною, але її результати спрямовані на формування в людини ціннісних орієнтирів і задоволення духовних потреб: релігійних, моральних, правових, політичних, наукових, філософських, художніх; духовна культура є тією сферою діяльності, яка пов'язана зі свідомістю, духом, його формуванням, розвитком і вдосконаленням» (Лозовий).

Отже, на нашу думку, має право на існування твердження, що культура особистості складається з: – предметних результатів діяльності суспільства (результати пізнання, твори мистецтва, норми права й моралі); – суб'єктивних людських сил і здібностей (світогляд (широкий); знання і вміння; професійні навички; рівень інтелектуального, морального, естетичного розвитку тощо).

Підсумовуючи сказане, В. Симоненко робить висновок, що культура є багатограним і складним поняттям, в найбільш загальному вигляді визначається як історично досягнутий рівень розвитку суспільства, творчих

сил і здібностей людини, виражений в способах діяльності людей, а також в сукупності створених ними матеріальних і духовних цінностей (Симоненко,)

Реалізація потенціалу особистості здійснюється у різноманітних сферах. Відповідно до цього дослідники виокремлюють наступні види культури: педагогічна, духовна, родинно-побутова, естетична, етична, художня, *технологічна культура*, релігійна, національна, фізична, економічна, екологічна, правова, пізнавальна культура особистості, політична, професійна.

Узагальнені підходи до видів культури відображено у Додатку А. Для розв'язання завдань нашого магістерського дослідження деталізуємо зміст складових понять «технологічна культура».

Сучасний світ переживає момент переходу від індустріального етапу науково-технічного прогресу з його екстенсивною технократичною ідеологією (за всяку ціну отримати максимальний результат) до нового, проектно-технологічного етапу розвитку, що встановлює пріоритет способу над результатом діяльності з урахуванням її соціальних, екологічних, економічних, психологічних, естетичних та інших факторів і наслідків.

Сьогодні важливим етапом розвитку цивілізації є технології. Останні десятиліття двадцятого століття вони стали визначальною домінантою науково-технічного і соціального прогресу. Технологія (від грец. *techne* – «мистецтво» і *logos* – «вчення») – це сукупність методів обробки виготовлення, зміни стану, властивостей, форми сировини, матеріалів або напівфабрикатів, що здійснюються в процесі виробництва продукції [45, 45].

Саме технології визначають і характеризують нинішній, технологічний етап розвитку людського суспільства. При цьому слід зазначити, що в останні десятиліття істотно змінилися зміст і область застосування поняття «технологія». Воно охоплює в даний час як матеріальний, духовний, так і соціальний аспект людської діяльності, тісно взаємопов'язані між собою.

Технологію можна визначити як область знань, методів і засобів, що використовуються для оптимального перетворення і застосування матерії

(матеріалів), енергії та інформації за планом і в інтересах людини, суспільства, охорони природи.

Технологія вивчає засоби і методи цих перетворень. Вивчення її направлено, в кінцевому рахунку, на розвиток особистості, перетворення її мислення. В даний час під технологією розуміють найчастіше науку про перетворення і використання матеріалів (речовини), енергії та інформації в інтересах і за планом людини.

Термін «технологічна культура» з'явився і став об'єктом вивчення в науковій педагогічній літературі на початку 90-х років. До цього часу назріла необхідність чітко сформулювати, аргументувати, ретельно охарактеризувати технологічну культуру як складову культури в цілому.

Проблемами технологічної освіти займалися і займаються такі вчені, як С. Батишев, В. П. Беспалько, Н. Котелянець, Т. Мачача, В. Поляков, В. Тименко, В. Симоненко та ін..

В. Д. Симоненко визначає технологічну культуру в особистісному і соціальному аспектах. У суспільному плані технологічна культура є рівнем розвитку перетворювальної діяльності людей, сукупність досягнутих технологій в матеріальному і духовному виробництві. Технологічна культура особистості – це рівень освоєння людиною різних способів перетворення себе і навколишнього світу.

Професійно-педагогічна культура, однією зі сторін якої виступає технологічна культура вчителя, в останні роки інтенсивно вивчається в системі психолого-педагогічних наук (Є. Бондаревська, С.Кульневич, В. Серіков, В. Слостенін, В. Краєвський, А. Мудрик, М. Левіна, Н. Щуркова, Е. Шиянов та ін.).

Педагогічна культура, за визначенням Є. Бондаревської – це частина загальнолюдської культури, в якій закарбувалися духовні і матеріальні цінності освіти і виховання, а також способи творчої педагогічної діяльності, необхідні для обслуговування історичного процесу зміни поколінь, соціалізації особистості (Бондаревська).

М. Левіна підкреслює значимість технологічної культури для майбутнього вчителя, під якою вона розуміє оволодіння логікою професійної поведінки вчителя, досвідом креативної діяльності, способами організації технологічних процесів, адаптацію їх до цілей гуманізації та гуманітаризації освіти. Особливого значення вчений надає технологічній освіті майбутнього вчителя, виявленню та обґрунтуванню технологічних прийомів підготовки студентів до педагогічної діяльності, формуванню у них творчої активності та ініціативи, рефлексії освітніх потреб, оволодінню загальною та професійною культурою (Левіна).

У науково-педагогічних дослідженнях В. Сластеніна, Н. Руденко, В. Міщенко знаходимо визначення технологічної культури в контексті розгляду професійно-педагогічної культури. Технологічна культура, на думку авторів, це інтегральне особистісне утворення, що поєднує в собі гуманістичні цінності педагогічного процесу, що визначають особистісну спрямованість операційного складу педагогічної діяльності та його логічність; інваріантні педагогічні вміння, що відображають технологію педагогічної діяльності і сприяють перекладу її операційного складу на технологічний рівень; індивідуально-творчий стиль педагогічної діяльності, що розкриває індивідуальну концепцію сенсу професійно-педагогічної діяльності та її творчого втілення (Сластенін, Руденко, Міщенко,).

Для того щоб розуміти, яким чином забезпечується формування технологічної культури студентів-майбутніх учителів початкової школи, необхідно дослідити структуру, сутність, завдання, цілі, зміст технологічної культури як наукової категорії, що й розглянемо детальніше в наступному параграфі.

1.2. Зміст та структура технологічної культури вчителя початкової школи

В нашому дослідженні ми дотримуємося тієї теоретичної концепції, в якій технологічна культура розглядається як один з типів універсальної культури і включає в себе *технологічний світогляд і мислення, технологічну освіту, технологічну етику і технологічну естетику (дизайн)*.

Детальний аналіз складових технологічної культури представлений в роботах В. Симоненко, Н. Матяш, Т. Мачачі, М. Ретівих, Н. Котелянець.

Світогляд – за визначенням є системою поглядів на навколишній світ. В основі технологічного світогляду відповідно лежить система технологічних поглядів на природу, суспільство і людину. Людина, що живе в світі, що переживає інформаційний і технологічний бум, просто зобов'язаний знати цей світ, усвідомлювати і розуміти його всебічно. Усвідомлення цієї обставини підштовхує до необхідності здійснення технологічної підготовки молоді, формування у неї технологічної картини світу. З усього вищесказаного випливає, що технологічний світогляд є світоглядом науковим, оскільки заснований на науковому знанні.

Мислення – це вища форма пізнання дійсності, що полягає у відображенні людським мозком сутності предметів, процесів і явищ навколишнього світу. Технологічне мислення, як один з різновидів мислення взагалі, передбачає розумову здатність людини до перетворювальної діяльності зі створення матеріальних і духовних цінностей», «узагальнене і опосередковане відображення індивідом науково-технологічної сфери» [40, 57]. При цьому підкреслюється спрямованість такої діяльності на благо людини, суспільства, природного середовища в цілому. На відміну від технократичного, технологічне мислення спрямоване на пошук оптимальних засобів для перетворення речовини, енергії та інформації в продукт, необхідний людині.

Становлення і розвиток технологічної культури обумовлює необхідність технологічної освіти. У роботах Г. Кругликова, Н. Матяш, В. Симоненка, М. Завзятих, Н. Яшина підкреслюється, що найважливішою, професійною якістю вчителя повинна стати технологічна грамотність.

Технологічна освіта – це процес і результат творчого набуття учнями технологічних знань, умінь, навичок і технологічно важливих особистісних якостей з метою формування у них технологічної культури, що виражається в готовності до перетворювальної діяльності на науковій основі. Аналіз структурних елементів технологічної освіти знаходимо в роботах В. Симоненка, М. Завзятих.

Технологічні знання – це результат процесу пізнання технологічного світу і його адекватне відображення у свідомості людини у вигляді понять, уявлень суджень і умовиводів. До них відносяться уявлення про різноманітні види предметно-перетворювальної діяльності, їх результати і наслідки впливу на особистість, культуру, природу і суспільство; про еволюцію технологічного середовища (можливі і бажані сценарії соціально-технологічного розвитку); про залежність процесів, способів і засобів діяльності від розвитку науки, про вплив результатів перетворюючої діяльності на розвиток самої науки; про конкуренцію в соціально-трудої діяльності; про зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на процес і результати праці; про економічні характеристики виробництва; про підприємницьку діяльність і умови її успішності; про сутність і загальні закономірності процесів і методів перетворення вихідних ресурсів в кінцевий або проміжний результат; про забезпечують ці процеси засобах і організаційних формах; про принципи дії, функції, способи управління технологічними засобами.

Майбутні вчителі повинні знати базові технологічні поняття: технологія, технологічна середовище, технологічний процес, способи перетворювальної діяльності та ін. С. Елканов визначає технологічні знання, як сукупність наукових знань про методи створення і принципи використання складних технологічних систем, а також про засоби, методи, принципи аналізу та організації інженерної діяльності (С. Елканов).

На думку дослідника проблеми технологічної освіти Н. Яшина, останнє передбачає поглиблення і конкретизацію політехнічного підходу в навчанні. Політехнізм полягає, в «засвоєнні учнями загальнонаукових принципів

сучасного виробництва і оволодінні практичними навичками поводження зі знаряддями праці, машинами і механізмами, формуванні здатності орієнтуватися в сучасній техніці і технології» (Яцин). Принципи політехнічної освіти, що вивчаються В. Поляковим, застосовуються в технологічній підготовці. Наприклад, такий: «в результаті політехнічної освіти в учнів повинні бути сформовані такі вміння, застосування яких допоможе їм вільно переходити до виконання робіт, раніше їм незнайомих» (Поляков).

Технологічна операція виконується учням через його трудові дії і робочі прийоми. При цьому практична діяльність учня багато в чому визначається характером взаємодії інструменту і матеріалу, а також застосовуваних виробничих засобів. Виконання ручної операції відрізняється від діяльності при виконанні машинної або автоматичної. У цьому зв'язок технологічних знань з вміннями. Вміння ми визначаємо як сукупність знань і навичок, що забезпечує можливість виконання певної діяльності або дії в певних умовах. Однак слід враховувати, що вміння – це не будь-які дії, а лише ті, які виконуються успішно, найбільш оптимальним способом.

Технологічні вміння – це освоєні людиною способи перетворювальної діяльності на основі набутих наукових знань. До них відносяться такі вміння і навички: планувати свою діяльність, прогнозувати і оцінювати її результати і ефективність; самостійно здобувати необхідні знання; конструювати об'єкти і засоби перетворення; виконувати різноманітні технологічні операції; управляти, обслуговувати, експлуатувати, ремонтувати поширені технічні об'єкти; виконувати графічні роботи; здійснювати дизайн-аналіз соціально-виробничого і технологічного середовища, робочого місця, орієнтацію в цьому середовищі; визначати свою професійну придатність; здатність до прогнозування власної технологічної діяльності і прагненню уникнути її негативних наслідків для природи, людини і суспільства; дотримання норм і правил технологічної культури і культури праці.

Важливим елементом технологічної освіти є технологічно важливі якості – властивості людини, необхідні для успішного оволодіння предметно перетворювальною діяльністю. До них можна віднести високий професіоналізм, підприємливість, професійну мобільність, творчу активність, високу відповідальність і дисциплінованість, потребу в постійному вдосконаленні своїх професійно-технологічних знань і умінь. До перерахованих якостей В. Симоненко додає працьовитість, гнучкість мислення (що дозволяє з безлічі способів перетворювальної діяльності вибрати оптимальні), різноманітність інтересів і схильностей, розвинений естетичний смак, а також сформованість сучасного економічного мислення (Симоненко).

В умовах зростаючого втручання людини в розвиток природних і соціальних процесів знаходять нове звучання питання етики. Відбувається процес формування технологічної етики, спрямований на розробку системи норм, яким повинні відповідати створювані людиною технологічні системи. В сучасних умовах етичними партнерами людини стають не тільки інші люди, а й природа, оскільки втручання в неї людини стало глобальним і неминучим. Творці новітніх технічних і технологічних проектів не в змозі передбачити наслідки своїх винаходів з огляду на те, що наслідки ці можуть проявитися після закінчення певного проміжку часу, можливо — тривалого проміжку. Ось тут і постає проблема формування технологічної етики.

Складовою частиною технологічної культури є також технологічна естетика, що виражається в дизайнерських знаннях, уміннях і здібностях здійснювати предметно-перетворювальну діяльність за законами краси і гармонії. Технологічна естетика є теоретичним базисом дизайну-творчої діяльності, спрямованої на досягнення єдності функціональності і естетичності при розробці будь-яких проектів. За визначенням Дж. Пітта, дизайн – це цілеспрямована діяльність, орієнтована на вдосконалення технології (Дж. Пітт).

Щоб створювати нове, потрібно вміти визначати і аналізувати технічний рівень своєї галузі техніки та її об'єкти, володіти вмінням синтезу нових об'єктів з їх істотних ознак і найбільш ефективних ознак їх аналогів. Крім того, потрібно вміти аналізувати отримані рішення, забезпечувати державний захист результатів проектної роботи, технічних та інших рішень як об'єктів інтелектуальної власності. Для цього сучасна людина повинна володіти знаннями правових основ технологічної діяльності, мати уявлення про законні підстави ведення такої діяльності — важливий компонент технологічної освіти.

Таким чином, з усього вищесказаного можна зробити висновок, що саме технологічна освіта сприяє формуванню технологічної культури. Через технологічну культуру визначається ставлення людини до суспільства, природи, техносфери і до самого себе.

У контексті досліджуваної теми значимі виявлення структури і змісту технологічної культури індивіда, критерії і показники її сформованості, засоби діагностики рівня розвитку технологічної культури.

Так, М. Петрова виділяє взаємопов'язану трьохаспектну модель технологічної культури. Дана модель включає функціональну (відображає характер діяльності), змістовну (освіченість) і особистісну (специфіку особистісних якостей) сторони. У ній інтегруються технологічна освіта, діяльність і особистісні характеристики. З урахуванням цього в моделі індивідуальної технологічної культури М. Петрова виділяє наступні різнорівневі взаємопов'язані структури:

- технологічний світогляд, побудований на інтеграції природничо-наукових, технічних, економічних, гуманітарних, етичних і естетичних знань про перетворювальну діяльність людини і її наслідки;
- технологічна майстерність, заснована на інтегруванні способів, методів і засобів перетворювальної діяльності в узагальнюючі вміння;

- технологічна поведінка, що включає ціннісні основи технологічної діяльності, в якій інтегровані культурні, економічні, естетичні, етнічні, етичні норми і традиції.

Визначена М. Петрової структура індивідуальної технологічної культури відрізняється від наведеної нами моделі В. Симоненка. Автор (М. Петрова) вважає, що технологічна освіта – це тільки засіб формування технологічної культури. Технологічне мислення – одна з найважливіших складових технологічної культури, але воно є істотним атрибутом всіх трьох складових складеної нею моделі індивідуальної технологічної культури. Технологічне мислення, на думку вченого, представлено і в технологічному світогляді, воно «супроводжує» технологічну майстерність і технологічну поведінку. З точки зору М. Петрової, технологічна етика і технологічна естетика, поряд з іншими цінностями, інтегрована в технологічну поведінку і зумовлює вибірковість при виборі методів і засобів предметно-перетворювальної діяльності.

Ми, як вже було раніше сказано, дотримуємося п'ятикомпонентної моделі технологічної культури, запропонованої В. Симоненком.

Наша наукова позиція заснована на тому, що збереження традиції культурно-морального розвитку людини є гарантією стійкості системи освіти і виховання, якщо говорити про неї в культурологічному плані. Одне з важливих технологічних якостей – це вміння прорахувати наслідки своєї діяльності, будь-якого вчинку – не повинно звільняти людину від «комплексу» морального вибору, вибору совісті.

Вивчення дизайну і технологій в шкільному навчанні набуває вагомого значення, оскільки воно покликане не тільки навчити школярів майстерності, умінням, а й стимулювати позитивну мотивацію навчання в цілому за рахунок витіснення абстрактно відірваних знань дисциплін природно-математичного циклу і наповнення їх предметно-технологічним змістом.

Розвиток нової технологічної освітньої галузі та якість підготовки учнів до проектно-технологічної діяльності значною мірою визначаються кваліфікацією педагогічних кадрів. Необхідно уточнити вимоги до професійної характеристики вчителя початкової школи з урахуванням цілей, сутності та перспектив технологічної підготовки учнів у системі початкової освіти.

Метою технологічної підготовки на всіх стадіях освітнього процесу є оволодіння технологічною культурою, а її *змістом* — процес і результат творчого придбання учнями технологічних знань, умінь і технологічно важливих особистісних якостей.

Це означає, що майбутній учитель початкової школи повинен володіти досить високим рівнем технологічної культури, тобто бути технологічно освіченим, мати технологічний світогляд і мислення, володіти уявленнями про технологічну етику та естетику.

Виходячи з цього, зміст технологічної підготовки майбутніх вчителів початкової школи можна охарактеризувати наступними компонентами:

- *когнітивний* (рівень засвоєння технологічних знань; вміння використовувати різні джерела технологічної інформації);
- *діяльнісно-творчий* (рівень технологічних умінь; сформованість умінь використання технологічних знань в конкретній діяльності; досягнення високої якості своєї праці за рахунок бачення цілісного процесу всього виробництва; здатність приймати рішення в різних технологічно-економічних ситуаціях; здатність до творчості з метою самореалізації особистості в різних видах діяльності; вміння навчати технології);
- *особистісно-мотиваційний* (рівень сформованості технологічно важливих якостей; сформованість установки на навчання технології; розвиток здатності до рефлексії і саморегуляції; сформованість особистісної позиції).

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що оцінювана за вищеперерахованими показниками технологічна культура є єдність трьох

компонентів: когнітивного (система технологічних знань), діяльнісно-творчий (комплекс технологічних умінь) і особистісно-мотиваційного (набір певних технологічно важливих якостей).

Формування технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи визначено як процес поступового засвоєння студентами технологічних знань, розуміння та прийняття естетичних цінностей, розвитку емоційних спрямувань та мотивації до проектно-технологічної діяльності під час набуття вмінь та навичок виконання професійних завдань майбутньої педагогічної діяльності.

Узагальнення підходів до визначення сутності та змісту технологічної культури майбутніх учителів початкової школи дозволило нам надалі виокремити декоративно-прикладну діяльність як засіб формування даного виду культури у студентів закладів вищої педагогічної освіти. Даний аспект дослідження деталізуємо у змісті наступного параграфа.

1.3. Декоративно-прикладна діяльність як чинник формування технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи

Формування технологічної культури – надзвичайно складний процес, що включає багато факторів. Серед них важливу роль відіграє мистецтво і ремесло — специфічні сфера творчої художньої діяльності, яка має різноманітні зв'язки з багатьма сторонами суспільного життя.

Декоративно-прикладне мистецтво (від лат. *decoro* , що означає прикрашаю) – це «галузь образотворчого мистецтва, що спрямована на створення художніх виробів та характеризуються декоративною образністю й практичним використанням у побуті» [45].

Декоративне мистецтво виникло в давнину. Воно пов'язане з магічними ритуалами і господарською діяльністю людини. Це також причина того, що твори народного мистецтва мають як духовні, так і матеріальні характеристики. Немає чіткої межі між звичайними предметами побуту з

дерева, глини, каменю та інших матеріалів та предметами – витворами народного мистецтва.

Витвори народного декоративно-прикладного мистецтва виникли в первісному суспільстві, коли люди жили в родовому ладі і залежали від примітивних знарядь праці. Тоді всі види діяльності могли бути тільки колективними. Оскільки в той час не було складних ручних операцій, то усі члени команди мали однакові обов'язки та володіли однаковими робочими навичками.

Саме тому для визначення сутності декоративно-прикладного мистецтва найчастіше вживається назва – народне мистецтво. Тому декоративно - прикладне мистецтво – це мистецтво широких мас. Воно виникло в процесі трудової діяльності народу і нерозривно пов'язане з його життям і побутом.

На всіх етапах історичного розвитку твори народного мистецтва були не лише складовою матеріальної культури, а й важливою галуззю духовної культури народу. Основа художності, духовності, естетики невіддільна від утилітаризму, яка підтверджує глибинну життєву сутність народної творчості.

Серед видів декоративно-прикладного мистецтва розрізняють вироби, що мають народний характер, зокрема: художня деревообробка, художня обробка каменю, художня обробка шкіри, художня кераміка, художнє плетіння, художнє скло, в'язання, килимарство, художнє ткацтво, мереживо, вишивка, бісероплетіння, виготовлення з виробів з емалі, а також виготовлення посуду, меблів, хатніх прикрас, одягу, іграшок, ювелірних виробів.

Між застосуванням мистецтва та декоруванням є проміжне декоративне застосування, яке поєднує застосовність і функціональність структури простору з'єднання та відповідне декоративне художнє вираження. Декоративно-прикладне мистецтво – має національний характер, воно народжується з народних традицій, звичаїв, вірувань, безпосередньо наближене до виробничої діяльності та побуту людини, завжди супроводжується світськими подіями (святами, святами, обрядами тощо).

У творах відображена національність декоративно-ужиткового мистецтва, заснована на естетичних ідеалах, що розкривають найпрогресивніший напрям часу і єдність стилю. Хоча вироби декоративно-ужиткового мистецтва виробляються переважно художньою промисловістю, особливо ремісничими, вони значною мірою зберігають національні особливості.

Сьогодні декоративно-ужиткове мистецтво є складним і багатогранним художнім явищем. Розвивається в галузі народних традицій (особливо народного декоративно-прикладного мистецтва), професійного мистецтва та художньої самодіяльності. Народне мистецтво і промисли ґрунтуються на спадкових традиціях і розвиваються в історичній послідовності як колективна художня діяльність. Він має глибокий зв'язок з історією, ніколи не розриває ланцюг місць і універсальних законів, що передаються з покоління в покоління, і збагачує новими елементами.

У сучасних наукових дослідженнях паралельно вживається термін «декоративно-ужиткове мистецтво». Так І. Пацалюк визначає цей вид мистецтва як «синтез скульптури, живопису та графіки, що більше, ніж інші види мистецтва задовольняє духовні запити людей, одночасно створюючи художньо-утилітарні речі» [56].

Автор визначає його як особливість, що відрізняє його від інших мистецтв у стилістиці. Зокрема, у творах декоративно-ужиткового мистецтва, хоча в основі зображення лежить реальний предмет або його форма, воно не має прямої схожості з дійсністю. Ще однією особливістю є універсальність цього виду мистецтва. Лише твори декоративно-ужиткового мистецтва поєднують практичну та естетичну функції. Художня якість визначається призначенням речей: матеріалами, формами, конструкціями, пропорціями частин і цілей, характером і ступенем оздоблення, гармонійним поєднанням утилітаризму — можливістю використання його в повсякденному житті.

Першим дослідником питання декоративно-прикладного мистецтва вважають А. Міллера, який звернув увагу на значення декорацій і визначив їх

як невід'ємну частину прикладного мистецтва. Наукове тлумачення декоративно-ужиткового мистецтва передбачає розробку визначення образотворчого мистецтва як оздоблення предметів побуту. За участю таких дослідників, як В. Широцький та Д. Щербаковський (друга половина XIX ст.), зародження цієї галузі науки в Україні стало можливим.

Н.Сокольникова стверджує, що «усі предмети, що оточують людину, мають бути не тільки зручні, практичні, але й гарні та цільні за своєю конструкцією, пропорціями, деталями, оздобленням. Вироби декоративно-прикладного мистецтва поряд з витворами інших видів мистецтв (архітектура, графіка, дизайн, скульптура тощо) художньо збагачують життя людей, стають джерелом естетичного розвитку» [67].

Декоративно-прикладне мистецтво, на думку М. Соколової, збагачує світогляд людей через найбільш масштабні уявлення, відображає модель світу, в якій зберігаються і розвиваються конкретні композиційні та структурні побудови мотивів, сюжетів. Декоративно-прикладне мистецтво, як зазначає науковець, це, «з одного боку, вид художньо-трудової діяльності з виготовлення і художнього оздоблення ручним чи частково машинним способом побутових речей, що мають не лише утилітарне, а передовсім естетичне призначення, з іншого, результат творчої праці особистості, втілений у довершеному художньому творі» [66]. Його характеризують такі риси як колективний характер творчості та спадковість багатовікових традицій

Характеристики декоративно-ужиткового мистецтва, такі як уніфікація художньої форми і практичного призначення виробу, відповідають будові речей за характером і можливостями матеріалу, О. Голінська вказувала, що вид мистецтва пов'язаний з технологією його обробки.

Авторка наголошує, що «єдність естетичного і утилітарного є основним принципом цього виду мистецтва. Разом з тим нерідко бувають випадки, коли та чи інша річ, яка в свій час мала певне практичне призначення, в подальшому поступово втрачала його, стаючи суто художнім твором» [5].

Як зазначає С. Раппопорт, «декоративно-прикладне мистецтво ґрунтується на давніх традиціях, особливо народної творчості, зберігає їх і розвиває, а також враховує досягнення сучасної техніки і технології, проєктувальної та дизайнерської творчості» [47].

Усі види декоративно-ужиткового мистецтва мають очевидні характеристики, прийоми обробки, декоративні прийоми та призначення-художні відображення навколишньої дійсності, суспільного устрою та життєвого пізнання та розвитку історичних практик. Але головною цінністю мистецтва і рукоділля є вплив на особистісне мислення як інструмент пізнавальної діяльності, комунікативність як засіб духовного та міжособистісного спілкування, творчі здібності як основний засіб самореалізації, формування національної самосвідомості. є глибоким фундаментом національної свідомості.

Українське декоративно-ужиткове мистецтво має давні витоки. Українські промисли існували з часів Київської Русі. У свою чергу такі вчені, як Г. Земпер, О. Некрасов, М. Каган, Й. Фельке, класифікують декоративно-прикладне мистецтво на види спеціального використання (меблі, предмети домашнього вжитку, одяг, взуття, ювелірні вироби тощо); матеріалів (природні матеріали – текстиль, деревина, камінь; штучні та специфічні матеріали – кераміка, скло, метали та їх сплави, пластмаси)

Відповідно до художньої обробки матеріалів, що використовуються в процесі виготовлення, декоративно-прикладне мистецтво охоплює види роботи з:

- текстилем (передбачає художню обробку тканини (шкіра, батик), гаптування та художня вишивка, в'язання, художнє плетіння, художнє ткацтво мереживо, художнє, гобелен, килимарство, художня вибійка),
- деревом (художнє випалювання, художнє різьблення, лозоплетіння),
- керамікою та каменем (художня обробка каменю, художня кераміка, художнє гончарство, художнє скло),

- металом (художнє литво, художнє ковальство, художнє карбування, художнє гравіювання, філігрань (скань),
- специфічними матеріалами (витинанка, художня аплікація, декоративний розпис, лялькарство, писанкарство, флористика, художнє бісероплетіння).

Вважаємо також доречним до цього переліку додати приклади сучасних технік декоративно-прикладного мистецтва, зокрема оригамі, декупаж, пап'є-маше.

Опис особливостей кожної з технік декоративно-прикладного мистецтва подано у додатку Б.

Таким чином, нами здійснено аналіз підходів до визначення поняття декоративно-прикладне мистецтва та його види, що дозволює нам здійснити узагальнення в рис. 1.1.

Предметним відображенням декоративно-прикладного мистецтва є декоративно-прикладна діяльність, яку розуміємо як процес оволодіння техніками та прийомами створення продукту декоративно-прикладного мистецтва студентами закладів вищої педагогічної освіти.

Опишемо завдання декоративно-прикладної діяльності з метою формування технологічної культури майбутніх учителів початкової школи:

- засвоєння загальнолюдської й національної культурної спадщини;
- виховання бережливого ставлення до українського народного мистецтва, чітке усвідомлення власної дотичності до художніх традицій українського народу;
- формування активної громадянської позиції та високого рівня патріотизму;
- формування прийомів роботи з матеріалами та репродуктивної інтерпретації сюжетів і мотивів;
- стимулювання творчої активності, стійкого інтересу до української культури, розвиток творчих здібностей, усвідомлення потреби у створенні

виробів не лише з метою практичного застосування, а й з урахуванням суспільної та особистісної цінності такого виробу;

– підготовка до свідомої проектно-технологічної діяльності, формування працелюбності, старанності, цілеспрямованості, сердечності та ін.

Аналіз змісту вищезазначених завдань дозволяє виділити важливий аспект впливу декоративно-прикладного мистецтва на технічну культуру студентів-майбутніх учителів: через усвідомлення неповторності національного мистецтва, осягнення національного та світового культурного надбання, високий рівень патріотизму. Ми виходили з твердження, що знання народного мистецтва збагачує технологічну культуру й духовні якості людини. Водночас, саме педагог є «провідником у виробленні потреби в національній культурі як фундаменті духовного становлення суспільства і особистості» [11].

Тому ми вважаємо доцільним зміст навчально-пізнавальної діяльності звичайних студентів вищих навчальних закладів характеризувати як ознаки формування технологічної культури, яка має включати вивчення історії та духовно-культурних традицій Батьківщини, оволодіння навичками технікою розпису та композиції, виготовлення ювелірних виробів, оволодіти методикою викладання декоративно-прикладного мистецтва творчих майстерень тощо.

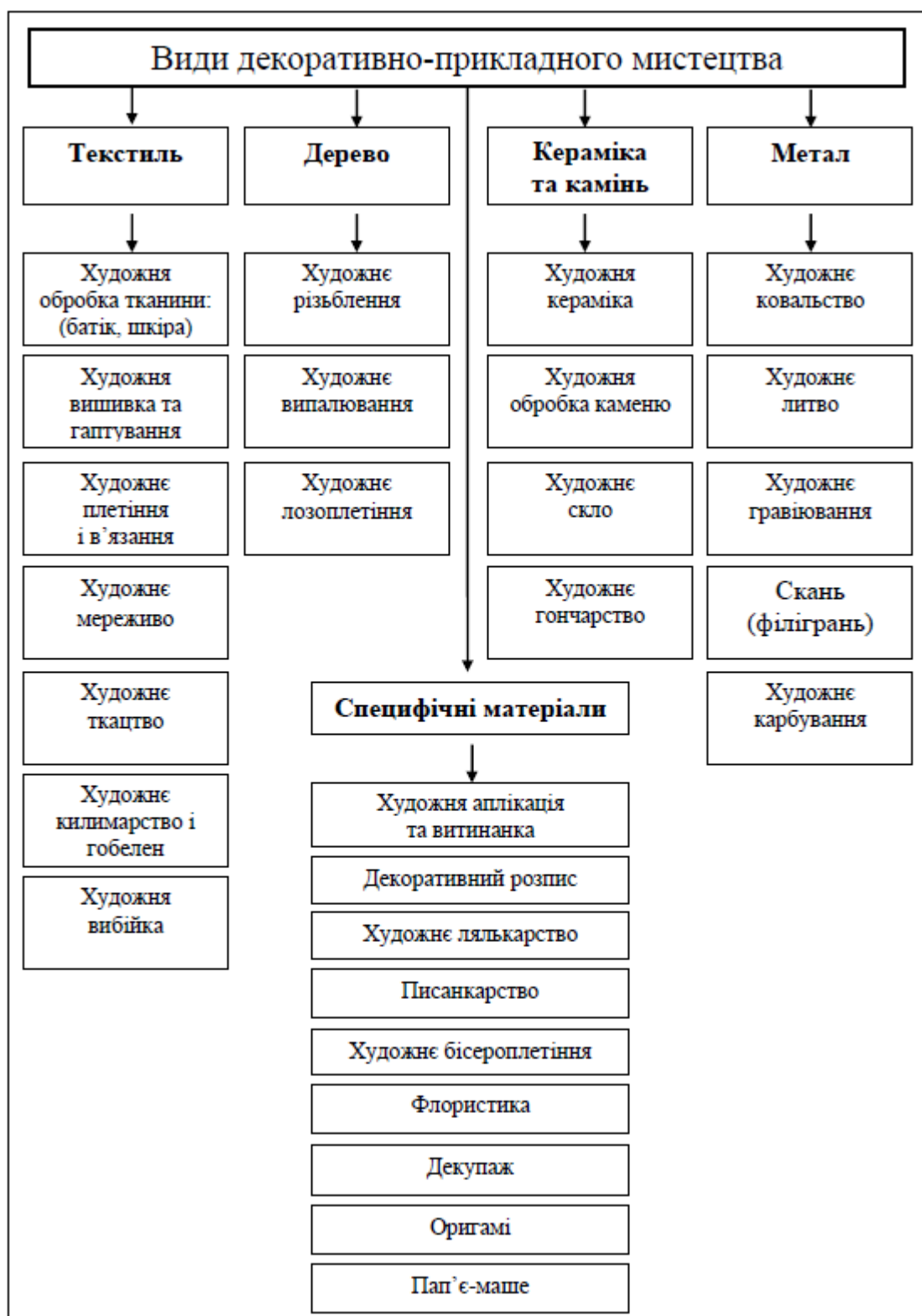

Рис. 1.1. Види декоративно-прикладного мистецтва

З іншого боку, формування науково-технічної культури учнів передбачає широкий спектр позакласних заходів: активну участь у творчій

конструкторсько-технічній діяльності проблемних груп, проектування оздоблення та аплікації виробів, художньо-художніх гуртків і студій для реальної реалізації проектів, організовувати екскурсії виставкові зали та підприємства народних промислів, відвідування історико-культурних місць на батьківщині, етнографічні розвідки, робота в архівах бібліотек і музеїв, участь у традиційних народних святах, етносвятах, мистецьких і наукових конференціях тощо.

Основні завдання навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів, а також формування всебічних (художніх, технологічних, технологічних і методичних) знань і комплексних умінь, навичок оздоблення та аплікації, конструювання та виготовлення виробів, вони повинні розвивати творчі вміння та навички, і стимулювати творчу діяльність і продовження інтересу до художньо-трудої діяльності, виховання художньо-естетичної культури, обережного ставлення до традиційної народної творчості[14].

Успішне здійснення процесу художньо-естетичної, дизайнерської, технічної підготовки учнів через декоративно-ужиткове мистецтво віднесено до системи організації та змісту занять.

Важливо навчити учнів виконувати художньо-смісловий, морфологічно-символічний семантичний аналіз цих продуктів: виявляти органічний зв'язок з природою, традицією та історією народу, порівнювати наочні символи та їх лексичну символіку в народних назвах візерунків, вивчати форму. і стиль Еволюція образної художньої системи, спільність і характерні риси тощо. Особливу увагу слід приділити етнокультурним поділам, типам і класифікаціям декоративних виробів. Цей метод навчання сприяє розширенню загального уявлення учнів про види і жанри народної творчості, завершеність і оригінальність, оздоблення та прикладні вироби.

Художньо-трудове навчання вчителів і учнів художньо-прикладного мистецтва в початковій школі в майбутньому має здійснюватися на етапі формування знань: від вивчення найзагальніших категорій і основ певного виду декоративно-прикладного мистецтва до деякі концептуальні знання,

форми, способи зображення та стилізації явищ. Предмети навколишнього світу.

При цьому декоративно-аплікаційна діяльність майбутніх учителів пройшла різні етапи: від простого формування матеріальних навичок і прийомів та відтворення та інтерпретації тем і сюжетів до більш складних і творчих перетворень у формі, змісті, образах та ідеях. стають готовими декоративними виробами.

Оволодіння практичним етапом різноманітного декоративно-прикладного мистецтва полягає у навчанні учнів секретами прийомів оздоблення, прийомів ліплення, візерунків, способів розпізнавання художнього образу та смислового змісту тощо, із стверджувальною життєдіяльністю, яскравим образом, розкутою, невимушеною, невимушеною та зарозумілою. Світ природи – у скарбниці фольклору, фольклору та етикету.

Ці характеристики разом стимулюють високий пізнавальний інтерес учнів, бажання долучитися до культурної спадщини, сприйняття культурних цінностей як особистості та їхнє бажання зберігати та поширювати, а також необхідне вміння створювати художньо-естетичні вироби.

Тому вчителю необхідно прискорити діяльність на всіх етапах навчання, і тим швидше учні зможуть брати участь у творчій виробничій діяльності, яка має обов'язкові кінцеві результати – конструювати та виготовляти оздоблювально-аплікаційні вироби за власним дизайном.

Розробка художніх проектів декоративно-прикладних виробів та їх прояв у матеріалах сприяють вихованню в учнів нових якостей, а головне – вміння творити та естетично змінювати навколишній світ. Творчі твори мистецтва дають найбільшу можливість розкрити всі сторони внутрішнього світу майбутнього вчителя, стимулюють найактивніший процес творчої матеріалізації його духу, самовираження та самоствердження [28].

На наступному етапі теоретичного аналізу досліджуваного питання нашим завданням є визначення характеру та особливостей декоративно-прикладної діяльності майбутніх учителів початкової школи.

Ефективність художньо-естетичного виховання студентів, на думку О. Шумейко, визначають такі чинники: «створення в навчальному закладі естетично-привабливої атмосфери освітнього простору (оформлення навчальних аудиторій, місць відпочинку тощо); звернення у виховній роботі зі студентами до народних традицій та обрядів; висока естетична культура різноманітних виховних заходів; широке залучення співробітників, викладачів та студентів до гуртків художньої самодіяльності, участь їх у конкурсах естетичного спрямування; висока естетична культура викладачів та студентів у зовнішньому вигляді й у стосунках» [42].

В існуючій практиці навчання і виховання майбутнього педагога, як справедливо зауважила О. Рудницька, «недостатньо уваги приділяється розвитку схильності до осмислення і аргументування свого власного ставлення до мистецьких явищ, студентам часто пропонують уже готові взірці естетичних оцінок мистецтва, які не розкривають самого процесу і способів художньо-естетичного сприйняття, що призводить до засвоєння знань, котрі не актуалізувалися у самостійній діяльності» (Рудницька).

Важливість рівня культури, в тому числі і технологічної, зумовлена специфікою педагогічної діяльності педагога, спрямованої на формування особистості, здатної у майбутньому відтворювати й збагачувати культуру суспільства.

У повноцінному сприйнятті творів декоративно-ужиткового мистецтва студентською аудиторією провідну роль відіграють творча особистість викладача, педагогічна майстерність, рівень розвитку загальної естетичної культури, любов до професії. Оскільки суть майстерності вчителя полягає в його особистості, на своїй посаді, він може проявити творчу ініціативу, гармонійний розвиток, неповторну, яскраву, магнетичну особистість, здатну вести за собою аудиторію та збагачувати шляхетну культуру духовності, людяності та гуманізму. почуття. , Вчителі майбутнього повинні продовжувати збагачувати свій досвід і самовдосконалюватися.

На підставі аналізу наукової літератури ми дійшли висновків, що готовність педагога до технологічної діяльності знаходиться у прямій залежності від рівня сформованості його індивідуальності. Так, у педагога-класика Й.Г. Песталоцці знаходимо думку, що «підготовка справжніх педагогів передбачає наявність захоплених цією метою людей, які стали тими, якими вони мають зробити своїх студентів» [31].

Отже, формування технологічної культури у підготовці майбутнього вчителя початкової школи повинно займати одне із ключових місць в структурі діяльності закладу вищої педагогічної освіти, оскільки: – технології є однією із складових у формуванні педагогічної культури педагога;

- відбувається встановлення висококультурних взаємостосунків між професорсько-викладацьким складом та студентською молоддю;

- використання знань в галузі техніки і технологій в процесі навчально-виховної діяльності вищих навчальних закладів сприяє створенню професійної та інформаційно-освітньої бази, що є запорукою якісної підготовки майбутніх фахівців;

- виховання студентської молоді здійснюється на кращих світових та національних взірцях культури і мистецтва;

- забезпечується сприятлива психологічна атмосфера в процесі навчальної проектно-технологічної діяльності з використанням кращих мистецьких надбань.

Специфікою формування технологічної культури майбутніх учителів початкової школи є те, що серед форм і методів технологічної освіти (які є засобами формування технологічної культури) виокремлюють наступні: лекції; практичні заняття; семінарські; самостійна творча технологічна діяльність студентів у галузі техніки і технологій, естетичне виховання та самовиховання студентів; мистецтвознавчі та технічні гуртки, творчі об'єднання, екскурсії, туристичні походи, конференції, творчі зустрічі, педагогічна практика, творчі звіти студенті екзамени, заліки в тощо.

Ми здійснили спробу виявити особливості декоративно-прикладної діяльності студентів педагогічних університетів щодо формування технологічної культури. Ці особливості полягають у тому, що:

- є структурним елементом освітнього процесу педагогічних університетів та має дидактичне спрямування;
- має на меті трансформацію продуктів творчої діяльності в зміст та форми освітнього процесу
- може стати додатковим фаховим надбанням, забезпечити гурткову роботу з вихованцями;
- може виступати майбутнім механізмом професійної взаємодії педагогів з громадою, батьками та різними соціально-виховними інституціями;
- бере витоки з народної педагогіки, має прояви автентичності, що сприяє формуванню патріотичної позиції у студентів педагогічних університетів;
- базується на індивідуальному підході до виховання фантазії, уяви, альтернативного мислення особистості студента;
- спричиняє розвиток творчих здібностей та творчого потенціалу студентів університетів;
- відбір технік декоративно-прикладної діяльності обумовлений можливістю та потенціалом майбутніх учнів, вихованців;
- відбір технік декоративно-прикладної діяльності обумовлений анатомо-фізіологічними та віковими особливостями дітей та молоді.

Таким чином, у даному параграфі, декоративно-прикладне мистецтво визначено як галузь декоративного мистецтва, що спрямована на створення художніх виробів, які характеризуються декоративною образністю й практичним використанням у побуті.

Декоративно-прикладну діяльність студентів педагогічних університетів представлено як дієвий засіб формування технологічної

культури майбутніх вчителів початкової школи у процесі оволодіння цінностями народного мистецтва, техніками та прийомами створення художніх виробів, реалізації творчих проєктів, збереження та поширення національної культурної спадщини.

Таким чином, надана нами характеристика декоративно-прикладної діяльності та виокремлені особливості декоративно-прикладної діяльності студентів – майбутніх учителів початкової школи щодо формування технологічної культури надали нам можливість подальшої розробки критеріальних засад нашого дослідження.

Висновки до першого розділу

У розділі обґрунтовано теоретичні засади формування технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи.

У змісті розділу поняття «технологічна культура» трактується як якість людини, яка динамічно розвивається і характеризується системою мотивів і цінностей, системою наукових і технологічних знань, умінь і навичок, важливих для здійснення перетворювальної діяльності, а також досвіду із залучення до цієї діяльності.

Технологічну культуру представлено як особистісне утворення, що відображає єдність трьох компонентів: когнітивного (система технологічних знань), діяльнісно-творчого (комплекс технологічних умінь) і особистісно-мотиваційного (набір певних технологічно важливих якостей).

Таке трактування технологічної культури майбутніх педагогів дозволило охарактеризувати декоративно-прикладну діяльність як дієвий чинник формування даного виду культури у майбутніх учителів початкової школи. У змісті розділу поняття «декоративно-прикладне мистецтво» визначено як галузь декоративного мистецтва, що спрямована на створення художніх виробів, які характеризуються декоративною образністю й практичним використанням у побуті.

Здійснено класифікацію видів декоративно-прикладного мистецтва за певним призначенням (меблі, речі побутового призначення, одяг, взуття, прикраси і т.д.); за сировиною (природні матеріали – текстиль, деревина, камінь; штучні та специфічні матеріали – кераміка, скло, метали та їх сплави, пластмаси).

Встановлено, що відповідно до художньої обробки матеріалів декоративно-прикладне мистецтво поділяють на такі види як: обробка тканини, вишивка, мереживо вязання, ткацтво, килимарство, художнє різьблення, випалювання, плетіння, кераміка, обробка каменю, художнє скло, гончарство, ковальство, гравіювання, карбування, аплікація та витинанка, декоративний розпис, лялькарство, писанкарство, художнє бісероплетіння, флористика, філігрань. Деталізовано можливості таких сучасних технік декоративно-прикладного мистецтва, як: декупаж, оригамі та пап'є-маше.

Надано змістову характеристику та визначено особливості кожної з технік декоративно-прикладного мистецтва. Декоративно-прикладну діяльність майбутніх учителів початкової школи представлено як дієвий засіб формування технологічної культури майбутніх педагогів у процесі оволодіння цінностями народного мистецтва, техніками та прийомами створення художніх виробів, реалізації творчих проектів, збереження та поширення національної культурної спадщини.

Визначено можливості декоративно-прикладної діяльності щодо формування технологічної культури: виховання бережливого ставлення до традиційного народного мистецтва; усвідомлення власної причетності до художніх традицій свого народу; формування навичок, прийомів роботи з матеріалом та репродуктивної інтерпретації мотивів і сюжетів; розвиток творчих умінь і здібностей; стимулювання творчої активності та стійкого інтересу до технологічної культури; формування потреби у створенні виробів не виключно з точки зору їх практичного використання, а й з урахуванням художньо-естетичної цінності та важливості такого виробу; підготовка до

свідомої трудової діяльності; формування таких моральних якостей як працелюбність, творчий підхід.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Констатувальне дослідження стану сформованості технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи

Як відомо, проблема вимірювання рівня сформованості будь-якого особистісного утворення (в даному випадку — технологічної культури) пов'язана з проблемою критеріїв і рівнів її сформованості. Критерій – це ознака, на підставі якого проводиться оцінка, судження.

Тенденції сучасної освіти щодо навчання і виховання культурно розвиненої, інтелектуальної особистості, індивідуальності висувують на передній план проблему формування системи критеріїв оцінки ефективності освіти.

Проблема критеріїв ефективності навчання багатоаспектна; вона повинна аналізуватися і оцінюватися з методологічних, соціологічних, культурологічних, педагогічних, психологічних та інших позицій. Критерії навчання, що формуються в кожній з цих областей знань, мають свою специфіку. Разом з тим вони тісно взаємопов'язані.

Так, педагогічна психологія розробляє ряд напрямків у даній проблемі: критерії оцінки теоретичних знань (В. Давидов і його послідовники), розумових дій (П. Гальперін, Н. Ф. Талізін), ефективності засвоєння навчального матеріалу школярами (І. Якиманська). Вітчизняна педагогіка розробила різні підходи до відбору змісту і систематизації знань. Загальнодидактичні критерії відбору змісту були сформовані Ю. Бабанським. Критерії відбору знань політехнічного та трудового характеру розглянуто та запропоновано П. Атутовим, В. Поляковим, М. Скаткіним та ін.

В. Косирев, вивчаючи культуру навчальної праці студентів, виділяє наступні критерії ефективності навчання майбутнього фахівця:

критерії професійного становлення – сприяють набуттю знань, необхідних у майбутній роботі; розвивають професійні вміння та навички; допомагають в освоєнні майбутньої спеціальності; сприяють розумінню людей і встановленню правильних з ними взаємин;

критерії пізнавально-світоглядні – задовольняють пізнавальний інтерес; формують науковий світогляд; розширюють кругозір; повідомляють багато цікавих фактів.

критерії самоствердження і самовдосконалення особистості – сприяють викоріненню деяких властивих недоліків; отримання визнання своїх здібностей; зміцнюється авторитету в групі; оцінка можливостей (Косирев).

Аналіз джерел з даного питання показує, що за допомогою діючих в сучасній освіті педагогічних критеріїв оцінюється, як правило, результат засвоєння навчального матеріалу – повне і правильне відтворення знань і умінь учня в різних ситуаціях, ці критерії носять в основному кількісний характер. При цьому не береться до уваги ні системна організація сучасного знання, ні психологічні механізми оволодіння ним. Психологічні ж критерії розробляються для аналізу і оцінки процесуальної сторони навчання і якісних характеристик знань.

В якості критеріїв ефективності технологічної освіти, пропонуються, зокрема, такі, як рівень технологічної грамотності; рівень технологічного мислення; новизна і значимість пропонованих учнями технічних рішень; вміння застосовувати інформаційні технології в навчанні; здатність учнів оцінювати соціально-економічну і технологічну ситуацію свого регіону і т.п. [45].

У теорії і практиці педагогічної освіти існують загальні вимоги до виділення і обґрунтування критеріїв, які зводяться до того, що критерії повинні відображати основні закономірності формування особистості; за допомогою критеріїв повинні встановлюватися зв'язки між усіма

компонентами досліджуваної системи; якісні показники повинні виступати в єдності з кількісними .

Критерії технологічної культури визначаються, виходячи з системного розуміння культури, виділення її структурних і функціональних компонентів, тлумачення культури як процесу і результату творчого освоєння і створення педагогічних цінностей, технологій у професійно-творчій самореалізації особистості педагога.

Для констатації наявності або відсутності у студентів технологічної культури, а також якісного і кількісного підтвердження висунутих педагогічних умов нами використовується система критеріїв оцінки, запропонована В.Д. Симоненко і адаптована для технологічної підготовки майбутніх вчителів технології. Такими *критеріями* є:

1. *Когнітивний рівень* – засвоєння технологічних знань, наявність навичок застосування їх до пояснення реальних ситуацій, вміння використовувати різні джерела технологічної інформації.

2. *Діяльнісно-творчий* – рівень технологічних умінь; сформованість умінь використання технологічних знань в конкретній діяльності; досягнення високої якості своєї праці за рахунок бачення цілісного процесу всього виробництва; здатність приймати рішення в різних технолого-економічних ситуаціях; здатність до творчості з метою самореалізації особистості в різних видах діяльності; вміння навчати технології;

3. *Особистісно-мотиваційний* – рівень сформованості технологічно важливих якостей, сформованість установки на навчання технології; розвиток здатності до рефлексії і саморегуляції; сформованість особистісної позиції і наявність ціннісних орієнтацій, які стверджують значимість технологічної культури для особистості вчителя.

Крім того, нами запропонована трирівнева градація кожного з критеріїв: високий, середній і низький, характеристики яких наступні:

1. *Когнітивний критерій:*

а) високий рівень – компонент сформований повністю, тобто студент володіє необхідним мінімумом технологічних, екологічних, техноетичних, техноестетичних, правових знань; знає цілі та завдання технологічної освіти; володіє сучасними педагогічними технологіями і методами навчання; вільно аналізує та узагальнює професійну інформацію, встановлює взаємозв'язки різних понять, вивчених в навчальних курсах; уміє аргументовано обґрунтувати свою точку зору; знає основні способи творчої перетворювальної діяльності;

б) середній рівень – компонент сформований частково, тобто студент володіє більшою частиною необхідного мінімуму технологічних, екологічних, техноетичних, техноестетичних, правових знань; знає цілі і завдання технологічної освіти; частково володіє сучасними педагогічними технологіями і методами навчання; вміє аналізувати і узагальнювати професійну інформацію; здатний обґрунтувати свою точку зору; знає окремі способи творчої перетворювальної діяльності;

в) низький рівень – компонент слабо виражений, тобто студент частково володіє необхідним мінімумом технологічних, екологічних, техноетичних, техноестетичних, правових знань; має уявлення про цілі і завдання технологічної освіти; володіє деякими методами навчання.

2. Діяльнісно-творчий критерій:

а) високий рівень – компонент сформований повністю, тобто студент володіє способами перетворювальної діяльності на основі наявних технологічних знань, враховуючи при цьому етичні, естетичні, правові норми; самостійний при вирішенні творчих завдань; вміло застосовує у своїй діяльності компоненти технологічної культури; має відмінні графічні навички зображення різних технологічних об'єктів; вміє користуватися сучасною технікою;

б) середній рівень – компонент сформований частково, тобто студент має уявлення про способи перетворювальної діяльності на основі наявних

технологічних знань, враховуючи при цьому етичні, естетичні, правові норми; не завжди самостійний при вирішенні творчих завдань; частково застосовує у своїй діяльності компоненти технологічної культури; має гарні графічні навички зображення різних технологічних об'єктів; вміє користуватися деякими видами сучасної техніки;

в) низький рівень – компонент слабо виражений, тобто студент володіє способами перетворювальної діяльності, нехтуючи етичними і правовими нормами; не застосовує творчий підхід при вирішенні технологічних завдань; іноді застосовує у своїй діяльності компоненти технологічної культури; має посередні графічні навички зображення різних технологічних об'єктів; погано вміє користуватися сучасною технікою;

3. *Особистісно-мотиваційний критерій.*

а) високий рівень – компонент сформований повністю, тобто студент працьовитий, завзятий, дисциплінований, вимогливий до себе та інших; усвідомлює необхідність формування технологічної культури учнів і власної; відчуває постійну потребу у вдосконаленні і самоосвіті; прагне творчо і якісно здійснювати свою перетворювальну діяльність з урахуванням етичних, естетичних, екологічних і правових норм;

б) середній рівень – компонент сформований частково, тобто студент працьовитий, дисциплінований; усвідомлює необхідність формування технологічної культури учнів; при необхідності відчуває потребу у вдосконаленні і самоосвіті; не завжди прагне творчо і якісно здійснювати свою перетворювальну діяльність з урахуванням етичних, естетичних, екологічних і правових норм;

в) низький рівень – компонент слабо виражений, тобто студент завзятий, комунікабельний; не усвідомлює важливість формування технологічної культури учнів і власної; не відчуває постійної потреби у вдосконаленні і самоосвіті; не прагне творчо і якісно здійснювати свою перетворювальну діяльність, не враховуючи при цьому етичних, естетичних, екологічних та правових норм.

Якісну і кількісну оцінку і підтвердження обраних, критеріїв і рівнів формування технологічної культури майбутніх вчителів початкової школи можливо здійснити шляхом проведення констатувального дослідження, що і було зроблено.

Дослідження технологічної підготовки студентів було проведено на базі факультету педагогіки, психології та соціальної роботи, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Воно полягало в аналізі навчального плану спеціальності «Початкова освіта», національно-регіонального компонентів в аспекті формування технологічної культури майбутніх вчителів початкової школи; ознайомленні з робочими програмами та змістом курсів, які забезпечують технологічну підготовку майбутніх фахівців; спостереженні за студентами на практичних заняттях; анкетуванні студентів початкового та випускного курсів з метою виявлення рівнів їх технологічної культури (на початковому та кінцевому етапах навчання у закладі вищої освіти). У дослідній роботі було задіяно 80 респондентів.

Для виявлення можливостей формування технологічної культури під час навчання в закладі вищої педагогічної освіти було проведено анкетування студентів, яке на основі самооцінки дозволило виявити у них рівень сформованості технологічної культури за трьома параметрами: технологічні знання, технологічні вміння, технологічно важливі якості (Додаток В).

Аналіз процесу і результату формування технологічної культури майбутніх вчителів дозволив умовно диференціювати студентів на три типи, що характеризуються різним ступенем сформованості її основних компонентів (показників): з високим рівнем, середнім, і низьким.

До високого рівня ми віднесли студентів з повністю сформованими елементами, до середнього – з частково сформованими, складовими не менше 50% обсягу, що характеризує високий рівень. Низький рівень визначався повною відсутністю сформованості або сформованістю елементів, що становлять менше 50% обсягу, що визначає високий рівень.

Високий рівень відрізняє добре сформовану система технологічних знань; впевнене володіння технологічними вміннями та навичками; усвідомлені мотиви формування технологічної культури учнів і власної; свідоме цілеспрямоване і активне ставлення до проблем застосування сучасних педагогічних технологій і методів навчання; розвинене технологічне мислення і висока соціально-творча активність і самостійність.

Середньому рівню відповідає певна система технологічних знань; наявність технологічних умінь і навичок перетворювальної діяльності; стійких мотивів і установок по формуванню технологічної культури учнів і власної; прояв свідомого інтересу до проблем застосування сучасних педагогічних технологій і методів навчання; переконання в необхідності технологічної освіти і прояв соціально-творчої активності.

Низький рівень характеризується частковим володінням системи знань; слабкою сформованістю технологічних умінь; низькою усвідомленістю мотивів формування технологічної культури учнів і власної; байдужим ставленням до цілей і завдань технологічної освіти; відсутністю прагнення творчо і якісно здійснювати перетворювальну діяльність.

Якщо врахувати, що методика викладання будь-якого предмета визначається з урахуванням психолого-педагогічних основ, то можна стверджувати, що рівень методичної підготовки студентів певною мірою характеризує знання ними основ педагогіки і психології і вміння застосовувати ці знання в організації навчально-виховного процесу при викладанні конкретного предмета. Тому ми визначили можливим провести оцінку психолого-педагогічної та методичної підготовки студентів випускного курсу як складової частини технологічної підготовки за рівнем оволодіння ними методикою викладання технологічної освітньої галузі (Додаток Г). Для визначення цього рівня доцільно виокремити такі показники, що відповідають окремим елементам методичної підготовки:

- усвідомлення ролі науки у виробництві та вміння розкривати її на прикладі конкретного виробництва;

- розуміння ролі знань, що формуються через даний навчальний предмет, в оволодінні тією чи іншою професією і вміння використовувати їх у викладанні конкретної дисципліни;
- розуміння ролі технологічних умінь у спеціальній підготовці студентів та вміння їх реалізувати;
- знання методики проведення виробничих екскурсій та вміння розробляти та організовувати їх конкретні типи;
- знання соціально-педагогічних функцій продуктивної, професійної та суспільно-корисної праці та вміння враховувати ці функції при її організації;
- знання особливостей розвитку в учнів технологічного мислення та вміння враховувати їх у навчанні школярів;
- знання змісту позакласної роботи за технологією та вміння організувати таку роботу.

Ступінь сформованості кожного виділеного елемента методичної підготовки характеризувалися трьома ознаками: рівнем достатнього володіння, часткового і рівнем загального знайомства (не змогли відповісти на питання). Аналіз отриманих матеріалів дозволив виділити три типи студентів з різним рівнем методичної підготовки: з високим рівнем, середнім і низьким. Кожен рівень відрізняється як кількісними, так і якісними показниками.

Високий рівень підготовки відповідав типу студентів, у яких сформовані всі виділені нами елементи методичної підготовки. До середнього рівня ми віднесли студентів, які виявили часткову сформованість елементів (не досягли рівня психологічної готовності до дії). Низький рівень характеризувався відсутністю значної кількості елементів методичної підготовки, що становлять менше 50% обсягу, що визначає високий рівень. Отримані результати констатувального дослідження представлені в таблиці 1.

Результати дослідження дозволяють виділити типові недоліки в технологічній підготовці майбутніх вчителів початкової школи: низький загально-технічний кругозір; недостатня сформованість технологічних умінь,

що характеризує практичну предметно-перетворювальну підготовку; недостатньо розвинене технологічне мислення студентів; вони відчують труднощі в розкритті наукових основ функціонування технічних і технологічних об'єктів; труднощі в розкритті основних принципів функціонування сучасного виробництва, його економіки та організації; виявляють слабе знання теорії технологічної освіти; найчастіше у них відсутні навички дослідницької роботи; низький рівень володіння інформаційними технологіями; середній рівень технологічно важливих якостей.

Таблиця 1.

Результати констатувального дослідження

Показники	Курс	Рівні		
		Низький %	Середній %	Високий %
Технологічні знання	3	40	43	17
	5	27	55	18
Технологічні уміння	3	50	32	18
	5	23	56	21
Технологічні важливі якості	3	11	58	31
	5	38	52	10
Методична підготовка	5	25	46	29

Результати опитування випускників факультету показали, що переважна частина студентів (63,3 %) вважають свою власну підготовку в педвузу до технологічного навчання школярів хорошою, 31,6 % — задовільною і лише 5,1 % - незадовільною.

Отримані кількісні результати підтверджують наші висновки щодо недостатнього рівня сформованості технологічної культури студентів – майбутніх учителів початкової школи за всіма критеріями та показниками.

Констатуючий зріз, в завдання якого входило вивчення і визначення рівня сформованості технологічної культури студентів, дозволив намітити напрямки вирішення проблеми в навчальному процесі закладу вищої педагогічної освіти.

Отриманні результати дозволили нам надалі конкретизувати завдання щодо теоретичного обґрунтування організаційно-методичного забезпечення формування технологічної культури майбутніх учителів початкової школи у процесі декоративно-прикладної діяльності.

2.2. Обґрунтування складових організаційно-методичного забезпечення формування технологічної культури майбутніх учителів початкової школи

Організаційно-методичне забезпечення ми розглядатимемо як процес алгоритмізації практичної діяльності з формування технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи.

Сучасні науковці, які досліджують проблему оптимізації освітнього процесу у вищій школі визначають технологічний компонент як процесуальний, організаційний, методичний. Усі наведені визначення мають право на існування, оскільки організаційно-методичне забезпечення передбачає організацію ряду логічно і послідовно здійснених процесів (процедур) та їх методичне підкріплення. Основними складовими організаційно-методичного забезпечення є принципи, методи, форми, засоби діяльності педагогів та студентів.

Отже, організаційно-методичне забезпечення процесу навчання передбачає виконання таких вимог: наукова обґрунтованість; практична апробованість; структурованість (систематичність, послідовність і координованість дій); однозначність мети, завдань та умов використання методів та очікуваних результатів; наявність механізму адаптації до конкретних умов діяльності.

Складовими організаційно-методичного забезпечення є методи, прийоми, засоби та форми навчально-виховної роботи. Конкретизуємо ці складові.

Метод в сучасній педагогічній літературі визначають як «сукупність підходів, прийомів, операцій практичного чи теоретичного засвоєння дійсності» (М. Фіцула, В. Ягупов).

Під методом розуміють найкоротший шлях досягнення оптимальних результатів, що відповідають поставленим цілям.

В практиці навчально-виховної роботи пріоритетними є педагогічні методи: методи формування свідомості, методи організації діяльності, методи стимулювання та методи самовиховання.

У своєму дослідженні ми використовували весь арсенал педагогічних методів навчання та виховання, доповнюючи їх засобами декоративно-прикладної діяльності.

Практичну реалізацію методів навчання характеризує таке поняття як форма роботи. Ми будемо виходити з визначення С. Карпенчук, що трактує «форми навчально-виховної роботи як «варіанти організації взаємодії педагога зі студентами, спрямовані на створення умов для позитивної активності, вирішення відповідних завдань соціалізації» (Карпенчук).

Отже, організаційно-методичне забезпечення формування технологічної культури студентів ми розглядатимемо як сукупність відповідного методичного інструментарію, зокрема методів, прийомів, засобів та форм навчання, що забезпечать оптимізацію процесу формування технологічної культури майбутніх учителів початкової школи.

Надамо характеристику методам та формам, які сприятимуть ефективній роботі щодо формування технологічної культури майбутніх учителів початкової школи.

Методи формування свідомості ми розглядаємо як засоби впливу на пізнавальну сферу студентів. У процесі організаційно-методичного забезпечення формування технологічної культури студентів варто використовувати такі методи, як: навіювання, приклад, переконання, метод переконання реалізується як чинник впливу на інтелектуально-логічну сферу студентів через словесні засоби впливу (лекції, бесіди, розповіді, доповіді). Найбільш дієвими прийомами реалізації методу переконання є аргументація та доведення.

Метод навіювання застосовується нами як засіб впливу на емоційно-образну сферу студентів. Найбільш дієвим чинником впливу тут виступає

художній образ. Можна використовувати прийоми образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Методи організації діяльності як засіб участі студентів у практиці декоративно-прикладного мистецтва вони набувають умінь і навичок практичної художньо-творчої діяльності як засобу розвитку вміння створювати художні вироби. Ефективними є такі методи організації діяльності, як навчання, практика, метод розподілу, ігровий метод.

Метод доручення використовується переважно для позакласної роботи учнів. До них належать колективні творчі завдання (творчі колективи, творчі колективи, комісії творчих справ). Цей метод дозволяє змінювати навантаження учнів, змінювати види творчої діяльності, залучати учнів до виконання управлінських та виконавчих завдань.

Метод гри дозволяє вносити радісні елементи та емоційні покращення під час роботи в класі, а також підготувати учнів до використання гри як інструменту для покращення проєктів і технічної діяльності. У процесі навчання можна використовувати історії, виправлення помилок, рольові та комерційні ігри.

Методи стимулювання діяльності є дієвим чинником активізації пізнавального інтересу є учні, які «підігрують» інтерес учнів до процесу декорування та аплікаційної діяльності. Варто використовувати заохочення і конкуренцію. Для оцінки знань учнів як метод заохочення можна використовувати шкалу оцінок. Студенти також мають право в якості винагороди показати свої творчі роботи на виставці.

Змагання це один із ефективних засобів стимулювання творчості учнів. У процесі декораційно-аплікаційної діяльності використовуйте індивідуальні, парні та групові змагання. Особливість конкурсу під час декораційних заходів полягає в тому, що перемога одного автора чи творчої групи буде розцінюватися не як провал інших, а як творчий настрій і зараза для подальшої роботи.

Методи самовиховання ми вважаємо, що це ефективний засіб формування особистості художника, автори, які мають дизайнерські та технічні можливості інтерпретації, самостійно втілюють художні образи на практиці. Для формування технічної культури учнів також дуже ефективні такі методи: самоорганізація, самоуправління, самооцінка, самодіагностика.

Оскільки оздоблювально-аплікаційна діяльність є процесом, який можливий лише завдяки творчій взаємодії та співпраці студентів, вважаємо за доцільне використання інтерактивних методів доповнення організаційно-методичного забезпечення формування технічної культури учнів.

Найбільш доцільним ми вважаємо використання таких методів, як: мозковий штурм, кейс-метод, робота малих творчих груп, дискусія та диспути. Оскільки декоративно-прикладна діяльність базується на засадах автентичної культури, народного мистецтва, вважаємо, що доцільно використати в структурі організаційно-методичного забезпечення методи народної педагогіки, а саме метод ідентифікації, ототожнення, наслідування, стилізації, модифікації, трансформації тощо.

Також ми зарахували до структури організаційно-методичного забезпечення інформаційно-пошукові методи, що передбачають створення проектно-технологічних і проблемних ситуацій. В основу створення проблемних ситуацій покладено протиріччя між наявними знаннями, вміннями, навичками, інтересами, потребами, здібностями та завданнями формування технологічної культури студентів, що треба буде розв'язати. Проблемні ситуації слід розглядати як відправний момент для включення студентів у добровільну діяльність по усвідомленню тих проблем, недоліків, що виступають бар'єрами на шляху формування технологічної культури. Прийомами даного методу є: проблемні запитання, творчі завдання, ситуації.

Методом включення студентів в процес декоративно-прикладної діяльності є методом створення художнього контексту, що сприяв формуванню технологічної культури студентів через «виходи» за межі декоративно-прикладного мистецтва в інші види мистецтва (живопис, музику,

літературу) та інші галузі знань. Застосування методу створення творчого контексту не лише сприяло формуванню навичок декоративно-прикладного мистецтва, а й створювало передумови для емоційного творчого сприйняття, яке вимагає від молодшої людини «соціального діалогу», який передбачає активну взаємодію з усією навколишньою дійсністю.

Ефективним методом організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності є дизайн-аналіз – дослідження різноманітних зразків декоративно-прикладного мистецтва з метою вивчення їх властивостей і характеристик. Через вивчення зразків мистецтва, виготовлених майстрами, студенти входять у культурний простір декоративно-прикладного мистецтва, що забезпечує мотивацію самоактуалізації та зумовлює динаміку подальшого освітнього руху. Метод дизайн-аналізу за потреби використовується на різних етапах проектно-технологічної діяльності. Результати проектно-технологічної діяльності на кожному етапі матеріалізуються, тобто фіксуються у формі описів, технічних завдань, ескізів, схем, комп'ютерних роздруків, технологічних карт, планів, реальних виробів тощо.

Доречною формою оформлення результатів є дизайн-листи. Вони зручні для запису тлумачення нових понять, власних думок, ідей, прийнятих рішень, зроблених висновків. У зазначених документах відображаються основні результати проектно-технологічної діяльності: обґрунтування проблеми та мети діяльності; розроблення опитувальників; аналіз підсумків проведеного опитування; оформлення матеріалів з різних джерел інформації (опис інформації, схеми, рисунки, комп'ютерні роздруківки); записи спостережень, технічне завдання (карта), висновків; на розробку проекту, в якому відображаються цілі й критерії; розроблені моделі; креслення виробу; інструкційні картки; звіти; зображення (фотографія) готового виробу тощо.

Дизайн-лист дозволяють студентам систематизувати свої ідеї та об'єктивно оцінити їх виконання. Дизайнерські листи – це особистий досвід кожного студента, вони накопичуються та зберігаються в портфоліо. Зібрані матеріали насамперед дають студентам можливість обміркувати свою

поведінку та ідеї, зрозуміти причини та наслідки своїх рішень, а також розвинути комунікативні навички, висловлюючи ідеї.

Наступною складовою технологічного забезпечення формування технологічної культури студентів є форми навчальної та позанавчальної роботи студентів, серед яких визначаємо класичний арсенал форм навчальної роботи (лекції, практичні, семінарські, дослідні, заняття, форми контролю та оцінки знань). Також ефективними будуть нестандартні форми організації навчального процесу: майстер-класи, відеолекторії, культурологічні бесіди, диспути, дискусії.

Пріоритетними для розв'язання завдань формування технологічної культури студентів у процесі декоративно-прикладної діяльності є позааудиторні форми роботи. Особливістю включення студентів в декоративно-прикладну діяльність в позааудиторному форматі став підхід до цих форм роботи як до своєрідного професійного тренінгу – форми самостійної роботи над особистісним зростанням та відпрацювання практик. Основними формами позанавчальної роботи в організаційно-методичному забезпеченні формування технологічної культури майбутніх учителів початкової школи стали: ярмарки, творчі майстерні, створення дизайн-середовища освітнього простору, виставки, екскурсії, «музейні години».

2.3. Використання декоративно-прикладної діяльності як чинника формування технологічної культури майбутніх учителів початкової школи

Опишемо особливості використання декоративно-прикладної діяльності в змісті формування технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи.

З метою розвитку показників когнітивного критерію, а саме: пізнавального інтересу, технологічної ерудованості, культурологічного світогляду варто застосувати методи формування свідомості та інформаційно-пошукові методи та такі їх форми роботи, як: лекції, міні-лекції, культурологічні бесіди, музейні години та екскурсії.

Лекція як основна форма навчання у вищому навчальному закладі посідає помітне місце в процесі формування особистості майбутнього педагога. Більшість дослідників [37] визначають лекцію як організований у доступну форму систематизований виклад матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, предмета, сутності тієї чи іншої проблеми.

При цьому лекція у вищій школі розглядається і як метод, і як форма навчання. Це логічно стрункий, системний і послідовний виклад передбаченого програмою наукового питання, побудований на діалектико-матеріалістичній основі.

Як основна освітня форма вищої освіти, лекції в майбутньому займатимуть чільне місце у формуванні особистості вчителя. Більшість дослідників [37] визначають лекцію як систематичний виклад сутності матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, теми, питання, організованого в доступній формі.

Тому лекції в старшій школі розглядаються і як метод, і як форма навчання. Це логічно цілісний, систематичний і послідовний виклад наукових проблем, передбачених процедурою, заснований на діалектичному матеріалізмі.

Лекції дають студентам загальне уявлення про тему чи проблему та ознайомлюють їх з основними теоретичними питаннями та методами в конкретній науковій галузі. В принципі, лекції не будуть вичерпувати наукові предмети, а мають на меті закласти фундамент знань і визначити напрям, основний зміст і характер різних курсів, переважно автономної роботи студентів. Вони спонукають студентів поміркувати над науковими питаннями, знайти відповіді на питання, що виникають, перевірити найцікавіші та важливі моменти.

Під впливом лекції у студентів виробляється певний погляд на науку, її завдання і перспективи, складаються наукові переконання. За визначенням О. Мороза лекція, «це форма організації і метод навчання у вищому навчальному закладі» (Морозова). У словниковій літературі лекцію автор С. Гончаренко визначає, як «систематичний, послідовний виклад навчального матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, предмету, методів науки» (Гончаренко).

Наприклад, у лекції «Роль декоративно-прикладного мистецтва в соціально-виховній роботі» було проаналізовано метод визначення поняття «мистецтво», розглянуто та обговорено роль мистецтва у формуванні особистості, а також детально визначені напрямки та завдання, які може допомогти реалізувати та вирішити завдання використання декоративно-прикладної діяльності в соціально-виховній роботі. .

Для того, щоб покращити знання та культурний світогляд звичайних студентів університету, перед кожним майстер-класом можна також прочитати міні-лекцію про декорування та аплікацію. Ми вважаємо, що міні-лекції – це спосіб узагальнення, систематизації та поповнення знань учнів, це комплексна форма класної роботи, яка може включати: розповіді, пояснення, проблемні запитання тощо.

Наступною формою в системі методів формування усвідомлення, спрямованих на вироблення когнітивних стандартних показників, є навчання діалогу. Ми трактуємо бесіду як впливову усно-групову форму соціально-

виховної роботи, яка вирішує проблеми діагностики морально-етичних позицій, естетичних цінностей і смаків, емоцій і культурного досвіду учасників групи, формує толерантне ставлення до висловлювання учасників, якщо їх правильно й систематично застосовувати, є чинниками, що впливають на формування науково-технічної культури учнів.

В. Ягупов визначає бесіду як «форму словесного обговорення матеріалу, що вивчається; головним завданням бесіди, за допомогою цілеспрямованих та вміло поставлених запитань, активізувати наявні знання у студентів і сприяти засвоєнню ними нових знань шляхом самостійного обмірковування, узагальнення та інших розумових операцій» (Ягупов).

У контексті нашої роботи нами обрано культурологічні бесіди. Так, Р. Вайнола зазначає, що «культурологічні бесіди сприяють створенню педагогічної ситуації, яка обумовлює бажання вихованців побачити світ краси, мистецтва, технологій, наблизитись до розуміння естетичних цінностей, ідеалів» [4]. Для розвитку пізнавального інтересу ми проводили культурологічні бесіди як вступну частину до практичних занять. Дослідники визначають такі види культурологічних бесід: про життя та творчість відомих митців (біографічні); про певний історико-культурний період; про певний шедевр мистецтва.

Підвищення дієвості бесіди можливе через:

- тематичну та змістову визначеність бесіди з урахуванням особливостей розвитку студентів;
- добір та використання методичних прийомів, що активізують увагу студентів та їхній стійкий інтерес у процесі бесіди;
- використання перевірених фактів, яскравих прикладів;
- емоційну привабливість етапів бесіди;
- залучення студентів до невимушених коротких виступів за власним бажанням;
- толерантність, доброзичливість педагога;

– створення емоційно-комфортної ситуації, яка сприяє вияву відвертості, щирості.

Змістовне наповнення використаних бесід дозволяє ознайомити студентів із пам'ятками архітектури та шедеврами світового мистецтва, біографіями відомих митців, особливостями їх авторського творчого стилю та творчого внеску до культури людства.

Для підсилення ефекту від проведення навчальних лекцій, культурологічних бесід, ми визначаємо форму організації навчального процесу у позааудиторній роботі – навчальні екскурсії.

Н. Островерхова розглядає «форму організації навчально-виховної роботи, що дозволяє організовувати спостереження та вивчення різних явищ, предметів, процесів у природних умовах, музеях, на виставках тощо» (Островерхова).

Екскурсію ми розглядали як форму позааудиторної роботи, під час якої студенти-майбутні учителі сприймають і засвоюють знання шляхом виходу до місця розміщення об'єктів, які вивчаються (природи, історичних пам'яток, шедеврів культурної спадщини), і безпосереднього ознайомлення з ними. Показ об'єктів відбувається під керівництвом кваліфікованого спеціаліста – екскурсовода, який передає аудиторії бачення об'єкта, оцінку пам'ятного місця, розуміння історичної події, пов'язаного з цим об'єктом.

Оглядова екскурсія, як правило, будується на демонстрації різноманітних об'єктів, пам'яток історії та культури, будівель та споруд, природних об'єктів, елементів благоустрою міста тощо. В оглядових екскурсіях події висвітлюються широко, що дає загальне уявлення про місто, край, державу в цілому. Тематичні екскурсії поділяються на історичні (історико-краєзнавчі), археологічні, воєнно-історичні, етнографічні, історико-біографічні, екскурсії до історичних музеїв, екологічні, природничі, мистецтвознавчі, промислові, літературні, архітектурно-містобудівні.

Навчальні екскурсії розглядаються як екскурсія-урок, екскурсія-консультація, екскурсія-демонстрування, наукова екскурсія.

Розглядаючи екскурсію як форму роботи зі студентською молоддю, слід насамперед зазначити, що вона суттєво відрізняється від інших форм роботи специфікою організації пізнавальної діяльності студентів, оскільки основним методом пізнання у процесі екскурсії є цілеспрямоване спостереження живої реальності, аналіз її сутності, яке доповнюють записи вражень, зарисовки, складання творчих портфоліо. Все це потім систематизується, узагальнюється й колективно глибоко і всебічно обговорюється під час бесід та диспутів. Вважаємо за доцільне включити до переліку позааудиторних форм роботи навчальні екскурсії містом, що, на нашу думку, буде сприяти збагаченню знань студентів щодо історії міста, особливостей його архітектури.

Розвиток показників особистісно-мотиваційного критерію формування технологічної культури студентів, а саме: естетичного смаку, бажання долучитись до культурних надбань, культури почуттів. Для цього нами було задіяно методи самовиховання та методи стимулювання діяльності. Ефективним для розвитку естетичного смаку та культури почуттів студентів можна використовувати відеолекторій.

Науковець Р. Вайнола визначає відеолекторій як «форму лекторію, що супроводжується відео-показом, у якій трансляції інформації переважає метод демонстрацією (кіно)» (Вайнола). Наприклад, темами відеолекцій на культурологічні теми можуть бути такі: «Сторінками творчості майстрів декоративного петриківського розпису», «Разом із писанкою подорожуємо стежками України», «Майстри писанкарства: натхненний шлях до творчості», «Український оберіг – віддзеркалення гену української нації». Так, під час підготовки відеолекторію на тему «Сторінками творчості майстрів декоративного петриківського розпису» студенти можуть організовуватись в творчі міні-групи та досліджувати біографії майстрів. Результатом будуть студентські презентації відео про творчі доробки відомих персоналій, що позитивно вплине на рівень їх особистісної культури почуттів та естетичного смаку. По завершенню відео лекції з студентами можна організувати відкрите

обговорення доречності поширення традицій писанкарства, змотивувавши аудиторію долучитись до культурних надбань нашого народу.

Приорітетною формою розвитку показників особистісно-мотиваційного критерію (естетичний смак, культура почуттів та бажання долучитись до культурних надбань) є майстер-клас.

Майстер-клас ми розглядаємо, як самостійну практичну роботу. Майстер-клас визначають як одну з форм ефективного активнопрофесійного навчання, під час проведення якого ведучий-спеціаліст (майстер) розповідає і, що ще більш важливо, показує, як застосовувати на практиці нову технологію або метод.

Майстер-клас розглядається нами як форма динамічного інтерактивного та ефективного активно-професійного навчання; як середовище для зростання педагогічної майстерності на основі рефлексії власного педагогічного досвіду. Ми усвідомлювали, що майстер-клас вирізняють відмінності, порівняно із традиційними формами навчання, а саме: орієнтація на запитання та пошук, а не лише на засвоєння певного обсягу інформації; урахування потенціалу особистості під час проведення: рівня та обсягу її компетентності.

На майстер-класах основним є виконання таких завдань:

- передача майстром досвіду шляхом прямого і коментованого показу послідовності дій, методів, прийомів і форм педагогічної діяльності;
- спільне відпрацювання методичних прийомів майстра;
- рефлексія учасниками майстер-класу (слухачами) власної професійної майстерності;
- надання допомоги учасникам майстер-класу у визначенні завдань саморозвитку і формуванні індивідуальної програми самовдосконалення.

Також ми врахували переваги майстер-класу як групової форми методичної роботи, а саме: майстер-клас забезпечує формування мотивації та пізнавальної потреби слухачів у конкретній діяльності; стимулює пізнавальний інтерес, здійснюється індивідуальний підхід по відношенню до

кожного. Досягнення цілей в роботі майстер-класу відповідно до поставленої мети.

Водночас, у процесі майстер-класу можна опрацювати техніки за темою майстер-класу; брати участь в обговоренні отриманих результатів; задавати питання, отримувати консультації; пропонувати для обговорення власні проблеми, питання, розробки; висловлювати свої пропозиції щодо вирішення обговорюваних проблем.

Головним завданням майстра у процесі декоративно-прикладної діяльності є створення сприятливої ситуації, що забезпечує пізнавальний інтерес учасників майстер-класу, роботу за зразком, творчими завданнями та ситуаціями.

Ярмарок – це художньо-естетична, масова, наочна форма роботи, під час проведення якої відбувається демонстрація та продаж творчих робіт. Ярмарки найчастіше присвячують досягненням у сфері художньо-прикладного мистецтва, краєзнавчої діяльності. Учасники ярмарку демонструють експонати, привертають увагу до своєї творчості, організують обмін досвідом, мають можливість самореалізуватись та проявити себе.

У контексті соціально-виховної роботи найчастіше проводяться благодійні ярмарки, коли усі виручені кошти спрямовуються на соціальну допомогу. Участь студентів у благодійних ярмарках сприяє формуванню таких показників технологічної культури студентів, як: готовність до збереження та поширення цінностей, ціннісне ставлення, культура почуттів, тощо.

Студентські благодійні ярмарки є можливими лише за рахунок результативної роботи майстер-класів, оскільки під час практичних та семінарських занять студенти оволодівали технікою створення декоративних виробів, виготовляли творчі поробки та згодом саме їх виставляли на продаж.

Також ми вважаємо за доцільне посилити процес формування показників особистісно-мотиваційного критерію, через форму навчально-виховних виставок. Наприклад, виставка писанок з різних регіонів України

демонструє творчий потенціал українського народу через різноманіття технік виконання писанок. Дана виставка стимулює бажання студентів долучитись до культурних надбань народу, досліджувати їх та втілювати у своєму житті.

Для розвитку показників творчо-діяльнісного критерію формування технологіної культури майбутнього вчителя початкової школи таких як: готовність до проектно-технологічної інтерпретації, втілення художньо-естетичних образів в практичну діяльність та здатності створювати продукт проектно-технологічної діяльності, нами було обрано методи організації діяльності, інтерактивні методи та методи створення художнього контексту.

Пріоритетною формою розвитку таких показників є тематичний майстер-клас, що дозволяє нам ґрунтовно підійти до вивчення видів та технік декоративно-прикладної діяльності. Доказом засвоєння студентами навчального матеріалу є вироби їх творчої діяльності, а також авторські методичні рекомендації по виконанню тієї чи іншої техніки.

Прикладом цього можуть слугувати такі майстер-класи: «Оволодіваємо мистецтвом аплікації», «Вчимося мистецтву паперової пластики», «Традиції українського писанкарства: готуємось до Великодня», «Вивчаємо технологію виготовлення оберегів», «Створюємо композиції з квітів та листя для домашнього декору».

Декоративно-прикладне мистецтво є специфічним видом мистецтва, що має витоки з народної творчості, культурної спадщини. Відповідно в змісті магістерської роботи, з метою розвитку показників творчо-діяльнісного критерію, ми розглядаємо методи та прийоми народної педагогіки, зокрема: стилізацію, трансформацію народного досвіду, модифікацію зразків декоративно-прикладної творчості народів світу. Пріоритетного значення ми надаємо українській народній педагогіці через демонстрацію таких технік як: ткацтво, писанкарство, лялькарство, декоративний розпис.

Під час практичних занять варто вивчати сучасні техніки роботи, що мають іноземне походження, зокрема оригамі, пап'є-маше, декупаж, квілінг, Так, наприклад, одним із завдань є стилізація петриківського розпису через

поєднання його з техніками декупажу у виготовленні та оздобленні сувенірних свічок. Така діяльність сприяє формуванню показників особистісно-мотиваційного та творчо-діяльнісного критерію.

Натомість, модифікацію автентичної техніки «писанкарство», можна поєднати з технікою макраме та лозоплетіння для створення дизайн проекту. Дані техніки сприятимуть розвитку таких показників технологічної культури, як втілення художніх образів в практичну діяльність, культурологічний світогляд тощо.

Таким чином, можна стверджувати, що поєднання навчальних та позанавчальних форм роботи зі студентами, використання декоративно-прикладної діяльності в різних методах та організаційних формах роботи сприятиме суттєвому підвищенню рівня сформованості показників технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи.

Висновки до другого розділу

Технологічні знання та вміння, а також технологічно важливі якості, як елементи технологічної освіти, стали основою для складання критеріального апарату, з метою оцінки рівня сформованості технологічної культури. Критеріями оцінки останньої нами обрані когнітивний, діяльнісно-творчий і особистісно-мотиваційний. Кожен з критеріїв має три рівні оцінки: високий, середній і низький, кожен з яких нами описаний і обґрунтований. Сукупність виділених критеріїв та рівнів дозволить нам оцінити стан сформованості технологічної культури у майбутніх учителів початкової школи та визначити напрями підвищення ефективності цього процесу.

Виявлено стан технологічної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Результати констатувального експерименту показали, що рівень технологічної культури майбутніх вчителів початкової школи істотно відстає від сучасних освітніх вимог. Зокрема, не приділяється увага формуванню уявлень про технологічну культуру суспільства як частини загальної культури, про її структурні складові. Набуті студентами технологічні знання, вміння і технологічно важливі якості розрізнені і не орієнтовані на досягнення головної мети технологічної освіти — формування технологічної культури.

Організаційно-методичне забезпечення трактується як сукупність форм та методів щодо формування технологічної культури майбутніх учителів початкової школи. У структурі організаційно-методичного забезпечення визначено комплекс форм (аудиторні – лекції, відеолекторії, майстер-класи, культурологічні бесіди; позааудиторні – творчі майстерні, ярмарки, форми створення дизайну середовища освітнього простору, виставки, факультативи) та методів роботи (методи формування свідомості, організації діяльності, стимулювання діяльності студентів, самовиховання, методи народної педагогіки, інформаційно-пошуковий метод, метод створення художнього контексту, дизайн-аналіз, дизайн-листи).

З метою формування показників когнітивного критерію формування технологічної культури ефективними є такі методи роботи (методи формування свідомості, інформаційно-пошукові) та форми роботи (лекції, культурологічні бесіди, музейні години, факультативи).

Розвитку показників особистісно-мотиваційного критерію формування технологічної культури сприятимуть впровадження таких методів (самовиховання, стимулювання) та форми роботи (відео лекторії, майстер-класи, ярмарки, виставки тощо).

Розвитку показників творчо-діяльнісного критерію формування технологічної культури сприятиме впровадження таких методів (організація діяльності, інтерактивні, створення художнього контексту) та форм (творчі майстерні, форми створення дизайну середовища освітнього простору тощо).

ВИСНОВКИ

У магістерському дослідженні подано теоретичне узагальнення та практичне вирішення проблеми формування технологічної культури майбутнього вчителя початкової школи у процесі декоративно-прикладної діяльності, що полягає в теоретичному обґрунтування сутності організаційно-методичного забезпечення формування технологічної культури студентів закладів вищої педагогічної освіти у процесі декоративно-прикладної діяльності.

Результати проведеного дослідження засвідчили ефективність розв'язання поставлених завдань і дали підстави для формулювання таких висновків:

Поняття «технологічна культура» трактується як якість людини, яка динамічно розвивається і характеризується системою мотивів і цінностей, системою наукових і технологічних знань, умінь і навичок, важливих для здійснення перетворювальної діяльності, а також досвіду із залучення до цієї діяльності.

Технологічну культуру представлено як особистісне утворення, що відображає єдність трьох компонентів: когнітивного (система технологічних знань), діяльнісно-творчого (комплекс технологічних умінь) і особистісно-мотиваційного (набір певних технологічно важливих якостей).

Таке трактування технологічної культури майбутніх педагогів дозволило охарактеризувати декоративно-прикладну діяльність як дієвий чинник формування даного виду культури у майбутніх учителів початкової школи. У змісті розділу поняття «декоративно-прикладне мистецтво» визначено як галузь декоративного мистецтва, що спрямована на створення художніх виробів, які характеризуються декоративною образністю й практичним використанням у побуті.

Здійснено класифікацію видів декоративно-прикладного мистецтва за певним призначенням (меблі, речі побутового призначення, одяг, взуття, прикраси і т.д.); за сировиною (природні матеріали – текстиль, деревина,

камінь; штучні та специфічні матеріали – кераміка, скло, метали та їх сплави, пластмаси).

Встановлено, що відповідно до художньої обробки матеріалів декоративно-прикладне мистецтво поділяють на такі види як: обробка тканини, вишивка, мереживо вязання, ткацтво, килимарство, художнє різьблення, випалювання, плетіння, кераміка, обробка каменю, художнє скло, гончарство, ковальство, гравіювання, карбування, аплікація та витинанка, декоративний розпис, лялькарство, писанкарство, художнє бісероплетіння, флористика, філігрань. Деталізовано можливості таких сучасних технік декоративно-прикладного мистецтва, як: декупаж, оригамі та пап'є-маше.

Надано змістову характеристику та визначено особливості кожної з технік декоративноприкладного мистецтва. Декоративно-прикладну діяльність майбутніх учителів початкової школи представлено як дієвий засіб формування технологічної культури майбутніх педагогів у процесі оволодіння цінностями народного мистецтва, техніками та прийомами створення художніх виробів, реалізації творчих проєктів, збереження та поширення національної культурної спадщини.

Визначено можливості декоративно-прикладної діяльності щодо формування технологічної культури: виховання бережливого ставлення до традиційного народного мистецтва; усвідомлення власної причетності до художніх традицій свого народу; формування навичок, прийомів роботи з матеріалом та репродуктивної інтерпретації мотивів і сюжетів; розвиток творчих умінь і здібностей; стимулювання творчої активності та стійкого інтересу до технологічної культури; формування потреби у створенні виробів не виключно з точки зору їх практичного використання, а й з урахуванням художньо-естетичної цінності та важливості такого виробу; підготовка до свідомої трудової діяльності; формування таких моральних якостей як працелюбність, творчий підхід.

Технологічні знання та вміння, а також технологічно важливі якості, як елементи технологічної освіти, стали основою для складання критеріального

апарату, з метою оцінки рівня сформованості технологічної культури. Критеріями оцінки останньої нами обрані когнітивний, діяльнісно-творчий і особистісно-мотиваційний. Кожен з критеріїв має три рівні оцінки: високий, середній і низький, кожен з яких нами описаний і обґрунтований. Сукупність виділених критеріїв та рівнів дозволить нам оцінити стан сформованості технологічної культури у майбутніх учителів початкової школи та визначити напрями підвищення ефективності цього процесу.

Виявлено стан технологічної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Результати констатувального експерименту показали, що рівень технологічної культури майбутніх вчителів початкової школи істотно відстає від сучасних освітніх вимог. Зокрема, не приділяється увага формуванню уявлень про технологічну культуру суспільства як частини загальної культури, про її структурні складові. Набуті студентами технологічні знання, вміння і технологічно важливі якості розрізнені і не орієнтовані на досягнення головної мети технологічної освіти — формування технологічної культури.

Організаційно-методичне забезпечення трактується як сукупність форм та методів щодо формування технологічної культури майбутніх учителів початкової школи. У структурі організаційно-методичного забезпечення визначено комплекс форм (аудиторні – лекції, відеолекторії, майстер-класи, культурологічні бесіди; позааудиторні – творчі майстерні, ярмарки, форми створення дизайну середовища освітнього простору, виставки, факультативи) та методів роботи (методи формування свідомості, організації діяльності, стимулювання діяльності студентів, самовиховання, методи народної педагогіки, інформаційно-пошуковий метод, метод створення художнього контексту, дизайн-аналіз, дизайн-листи).

З метою формування показників когнітивного критерію формування технологічної культури ефективними є такі методи роботи (методи формування свідомості, інформаційно-пошукові) та форми роботи (лекції, культурологічні бесіди, музейні години, факультативи).

Розвитку показників особистісно-мотиваційного критерію формування технологічної культури сприятимуть впровадження таких методів (самовиховання, стимулювання) та форми роботи (відео лекторії, майстер-класи, ярмарки, виставки тощо).

Розвитку показників творчо-діяльнісного критерію формування технологічної культури сприятиме впровадження таких методів (організація діяльності, інтерактивні, створення художнього контексту) та форм (творчі майстерні, форми створення дизайну середовища освітнього простору тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова О. В. Теоретико-методичні засади формування творчого мислення майбутнього вчителя в умовах університетської освіти : монографія. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2007. 352 с.
2. Академічний тлумачний словник. URL : <http://sum.in.ua/s/lider>. (дата звернення 10.01.2018).
3. Ананьев Б. Г. К психофизиологии студенческого возраста. Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1974. С. 5-8.
4. Антонович Е. А., Захарчук-Чугай Р. В., Степанович М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів : Світ, 1993. 272 с.
5. Антофійчук В. Культурологія : термінологічний словник. Чернівці : Книги–XXI, 2007. 160 с.
6. Артюхина А. І. Освітнє середовище вищого навчального закладу як педагогічний феномен : монографія. Волгоград : Вид-во ВолГМУ, 2006. 237 с.
7. Бастун М. В. Культурологічний підхід в освіті як засіб соціалізації особистості майбутнього педагога. Вісник Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка. Психологія. Педагогіка. Соціальна робота. 2012. Вип.6. С. 61-64.
8. Безклубенко С. Д. Теорія культури : навчальний посібник / Рец. А. І. Іваницький. Київ : КНУКіМ, 2002. 324 с.
9. Бованенко О. О. Аналіз поняття «культура» та її роль в освітньому просторі. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. Вип. 22. С. 3-10.
10. Бованенко О. О. Майстер-клас з декоративно-прикладного мистецтва як засіб формування художньо-естетичної культури студентів педагогічних університетів. Перспективи розвитку соціальної

- педагогіки в Україні : матеріали круглого столу, 24 травня 2018 р. / за ред. О.В. Чуйко. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. С. 17-20.
- 11.Бойчук В., Кадемія М. Використання сучасних технологій у художньо-трудо́вій діяльності майбутніх учителів. Молодь і ринок. 2006. № 6 (21). С. 46–51.
 - 12.Вайнола Р. Х. Технологізація соціально-педагогічної роботи: теорія та практика : навчальний посібник / За ред проф. С. О. Сисоєвої. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. 188 с.
 - 13.Вишняков В. І. Культурологія URL: http://lubbook.org/book_457_glava_7_Tema_7_Pravove_reguljuvannja_.html. (дата звернення 15.08.2018).
 - 14.Власюк О. Професійна підготовка майбутніх фахівців декоративно-прикладного мистецтва. Естетика і етика педагогічної дії. 2016. Вип. 13. С. 152-162.
 - 15.Гнатишин І. Л. Педагогічні засади формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців художньої культури. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2012. № 29 С. 338–344.
 - 16.Голінська О. Вплив декоративно-прикладного мистецтва на духовний розвиток особистості студента. URL: <http://oldconf.peasmo.org.ua/node/1760> (дата звернення 14.08.2018).
 - 17.голов. ред. К. А. Романова. Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
 - 18.Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
 - 19.Декоративно-ужиткове мистецтво : словник. / Я. П. Запаско, І. В. Голод, В. І. Білик та ін. ; М-во освіти і науки України ; Львів. Академія мистецтв. Наук.-дослід. сектор, каф. історії і теорії мистецтва ; за заг. ред. Я.П. Запаска. Львів : Афіша, 2000. Т. 1. А. – К. 364 с. ; Т. 2. Л. – Я. 400 с.

20. Дидактика і методика викладання у вищій школі : робоча програма навчальної дисципліни / Укл. Чернуха Н. Київ, 2016. 37 с.
21. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1024 с.
22. Естетика : навчальний посібник / за ред. В. О. Лозовий. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 208 с.
23. Закон України «Про вищу освіту». URL:<http://osvita.ua/vnz/reform/41966>. ; <http://sum.in.ua/s/lider>. (дата звернення 12.01.2018).
24. Зеленська Н. О. Естетична й художня культура – найважливіші складові формування творчої особистості. Вісник Житомирського державного університету. 2014. Вип. 2 (74). Педагогічні науки. С. 74-78.
25. Ісаєнко С. А. Формування професійної культури у студентів інженерно-технічних спеціальностей засобами іноземної мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ісаєнко Світлана Анатоліївна. Київ, 2009. 227 с.
26. Кара-Васильєва Т. В., Чегусова З. А. Декоративне мистецтво України ХХ століття : у пошуках «Великого Стилю». Київ : Либідь, 2005. 278 с.
27. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : [навчальний посібник]. Київ : Вища школа, 1997. 380 с.
28. Кириченко М. А. Український народний розпис : навчальний посібник. Київ : Знання-Прес, 2006. 228 с.
29. Книга вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу : довідково-методичне видання / Упоряд. М. С. Демчишин, О. В. Гайдамака. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. 768 с.
30. Коваль П. М. Мистецтво – шлях до педагогічної культури викладача вищого навчального закладу. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : збірник наукових праць / за ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. Харків : НТУ «ХП», 2015. Вип. 43 (47). С. 29-30.
31. Ковальчук І. А. Зміст і форми художньо-трудової діяльності як основа формування світоглядних знань студентів педагогічних ВНЗ.

- Педагогічна освіта: теорія і практика : збірник наукових праць. Кам'янець Подільський, 2015. Вип. 18 (1). С. 54–59.
32. Кондрацька Л. А. Теорія і технологія культурологічної підготовки майбутніх учителів художньо-естетичних спеціальностей : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Кондрацька Людмила Анатоліївна. Тернопіль, 2004. 40 с.
33. Культурологія : навчальний посібник / Шейко В. М. Київ, 2012. 494 с.
34. Курач М. С. Розвиток творчих здібностей студентів у процесі художньо-проектної діяльності. Наука і освіта. 2014. № 7. С. 111–115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2014_7_27. (дата звернення 14.08.2018).
35. Курач М. С., Білосевич І. А. Декоративно-ужиткове мистецтво як засіб виховання студентів – майбутніх вчителів технологій. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2012. № 2. С. 122–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2012_2_25. (дата звернення 14.08.2018).
36. Лола В.Г. Формування технологічної культури майбутніх учителів трудового навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «теорія і методика професійної освіти» / В.Г. Лола. – Тернопіль, 2003. – 19 с.
37. Луцан Н. І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну : навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл. напряму підготовки «Дошкільна освіта»]. 2-е вид. Київ : Слово, 2010. 170 с.
38. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : [навчальний посібник]. 5-е вид., Київ, 2007. 656 с.
39. Мачача Т. Культуротворчий потенціал освітньої галузі «Технологія» / Т. Мачача // Рідна школа – 2007. – Лип.-серп. – С. 9-12.
40. Мачача Т. Проектно-технологічна культура як соціокультурна та педагогічна проблема / Т. Мачача, В. Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2009. – Верес. – С. 30-34.

- 41.Мачача Т.С. Проблема формування сутності поняття «проектно-технологічна культура» / Т.С. Мачача // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені Драгоманова. Серія № 13: Проблеми трудової і професійної підготовки. – Випуск 6: збірник наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. – С. 97-103.
- 42.Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід: навчальний посібник / [Бербец В.В., Дубова Н.В., Коберник О.М. та ін.]; за заг. ред. О.М. Коберника, В.К. Сидоренка]. – Умань: СПД Жовтий, 2008. – 216 с.
- 43.Мілер'ян Є.О. Загальнотрудові політехнічні вміння та їх формування в учнів / Є.О. Мілер'ян. – К.: Знання, 1970. – 46 с.
- 44.Моляко В. А. Техническое творчество и трудовое воспитание / В.А. Моляко. – М.: Знание, 1985. – 80 с.
- 45.Ошурко С. Декоративно-прикладне мистецтво на уроках трудового навчання у другій половині ХХ століття. Наукові записки. Серія: Педагогіка. 2009. № 1. С. 137-141.
- 46.Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва : (теорія і методика викладання мисецьких. дисциплін) : [монографія]. / Міністерство освіти і науки України ;
- 47.Пальм Н. Д., Гетало Т. Є. Історія української культури : навчальний посібник. Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. 296 с.
- 48.Сидоренко В. Проектно-технологічний підхід як основа оновлення змісту трудового навчання школярів / В. Сидоренко. // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – № 1. – С. 2-5.
- 49.Сидоренко В., Мачача Т. Проектно-технологічна культура як соціокультурна та педагогічна проблема / Т. Мачача // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2009. – Верес. – С. 30-34.
- 50.Симоненко В.Д. Основы технологической культуры / В.Д. Симоненко. – М.: Изд-во БГПУ, 1998. – 268 с.

51. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. Київ : ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
52. Сухомлинский В.А. Трудовое воспитание / В.А. Сухомлинский // Т. 4. – К.: Радянська школа, 1980. – С. 315–387. (Избранные произведения: в 5 т.).
53. Сухомлинський В.О. Виховання моральних стимулів до праці у молодого покоління / В.О. Сухомлинський. – К., 1961. – 43 с.
54. Тищенко О. Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XII – XVIII ст.) : навчальний посібник для студентів вузів мистецтв та культури. Київ : Либідь, 1992. 191 с.
55. Тхоржевський Д. О. Українські народні ремесла. Трудова підготовка в закладах освіти. 2000. № 2. С. 25–36.
56. Тхоржевський Д. Яким має бути зміст трудового навчання / Д. Тхоржевський // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2000. – № 3. – С. 7–10.
57. Українська та зарубіжна культура : підручник / За ред. В. О. Лозового. Харків, 2004. 72 с.
58. Філософський енциклопедичний словник / голова редкол. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
59. Фірсова Л. С. Декоративно-прикладне мистецтво як засіб формування естетичної культури дорослих. Вісник Черкаського університету. Сер. Педагогічні науки. 2010. С. 104-109.
60. Формування художньої культури особистості вчителя у контексті глобалізації. Л. Оршанський, Г. Доліновська. Молодь і ринок. 2010. № 6. С. 22-26.
61. Щербаківський В. М. Українське мистецтво. Київ, 1995. 288 с.
62. Ягупов В. В. Педагогіка : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2002. 560 с.

ДОДАТКИ

*Додаток А**Види культури*

педагогічна культура особистості	особливе утворення діалектичних інтегрованих педагогічних цінностей, між якими існують певні зв'язки і відношення, що формуються, реалізуються і вдосконалюються в різноманітних видах професійно-педагогічної діяльності; цінність і гармонійна єдність індивідуальних властивостей, у тому числі креативних; динамічність і неперервність саморозвитку, постійну роботу над собою з метою зростання рівня власної культури, зокрема педагогічної
духовна культура особистості	як сукупний духовний досвід людства, інтелектуальна і духовна діяльність, її результати, що забезпечують розвиток людини як особистості. Духовна культура існує в різних формах: звичаї, норми, зразки поведінки, цінності, ідеали, ідеї, знання, що склалися в конкретноісторичних соціальних умовах
родинно-побутова культура особистості	моральні, духовні сімейно-побутові традиції, що перевірені та примножені не одним поколінням, містять у собі морально-етичні цінності; покликана служити зміцненню сімейно-родинних зв'язків та відносин, формуванню ціннісної системи людини; забезпечує процес зростання взаєморозуміння між батьками та дітьми, допомагає вдосконалювати процес домашнього виховання
естетична культура особистості	сформованість у людини естетичних знань, смаків, ідеалів, здібностей до

	естетичного сприймання явищ навколишньої дійсності, творів мистецтва, бажання і необхідність вносити прекрасне в навколишній світ, оберігати природну красу
етична культура особистості	людини з погляду її поведінки в житті, суспільстві, її моральності, честі, порядності, дружби, кохання, бажання і вміння жити в злагоді з власною совістю і світом, позбавляючись гріховності, творити добро
художня культура особистості	культура виробництва мистецтва, його розповсюдження, пропаганди, сприйняття, розуміння; культура насолоди мистецтвом
релігійна культура особистості	сукупність наявних у релігії способів і прийомів здійснення буття людини, що реалізуються в релігійній діяльності і представлені в її продуктах; несуть релігійне значення і зміст, переданих і освоєваних новими поколіннями
національна культура особистості	визначається як система цінностей та культурних норм, їх творення, відбору та ретрансляції, що лежить в основі єдиної національно-культурної ідентичності і служить об'єднуючим чинником суспільства в умовах поліетнічних, полікультурних держав сучасності
фізична культура особистості	раціональна, організована та систематична діяльність сну, активність, що використовується людиною для оптимізації стану свого здоров'я
економічна культура особистості	синтез економіко-фінансової грамотності і психологічних якостей людини, завдяки яким вона включається в економічну сферу суспільства як суб'єкт економічної діяльності
екологічна культура особистості	сформованість наукових знань про взаємодію людини, суспільства і

	природи; екологічних ціннісних орієнтації, норм і правил; морально-естетичного ставлення до природи; умінь і навичок з вивчення природи та її охорони
правова культура особистості	зумовлений правовою культурою суспільства ступінь правової розвиненості, ціннісної інформаційно-правової освіченості особи, що дає їй змогу адекватно орієнтуватися у різних правових ситуаціях, дотримуватися правомірної поведінки
пізнавальна культура особистості	розвинута потреба до ознайомлення та оволодіння знаннями про закони природи та світу взагалом, пізнання соціальних явищ для визначення у відповідності з цим ціннісного відношення до світу
політична культура особистості	рівень і характер політичних поглядів, знань і переконань громадянина (особистості, групи, громади), уміння застосовувати їх у процесі громадсько-політичної діяльності, а також зміст і якість соціальних цінностей, традицій та норм, що регулюють політичні відносини
професійна культура особистості	визначається як цілісне особистісне утворення, сутністю якого є діалектичний зв'язок усіх елементів культури індивіда, яке динамічно та нелінійно розвивається, специфічно проявляючись у сфері професійної діяльності та спілкування [84] та містить певні особистісні якості, норми ставлення до різних складових професійної діяльності

Характеристика видів декоративно-прикладного мистецтва

<i>Види декоративно- прикладного мистецтва</i>	<i>Характеристика техніки</i>
Батик (вид художньої обробки тканини)	це техніка ручного розпису по тканині (бавовняне або шовкове полотно) з використанням воску до барвників
Художня обробка шкіри	вид декоративно-прикладного мистецтва, в основі якого є обробка тваринних матеріалів, створення з них предметів одягу, а також їх прикрашення та створення шкіряних прикрас.
Вишивка	(хрестиком, гладдю, ажурна, мережка)
Техніка гаптування	шитво золотими та срібним нитками, що оббивали жовту, білу, інколи зелену, червону, чорну та голубу шовково нитку, доповнювались перлами та коштовним камінням для цікавого кольорового ефекту переливання, створення рельєфності вишивки
Художнє в'язання –	це техніка плетіння з ниток з метою створення елементів одягу, предметів декору, різноманітних мережив
Художнє мереживо	техніка виготовлення текстильного виробу без ткані основи, в якому ажурний орнамент і зображення утворюється в результаті переплетення ниток (шовкових, бавовняних, шерстяних, металевих тощо).
Ткацтво	вид декоративно-прикладного мистецтва, що є сукупністю виробничих процесів виготовлення необроблених текстильних 45 тканин на ткацькому верстаті шляхом переплетення взаємно перпендикулярних текстильних ниток.
Килимарство	це старовинне художнє ремесло по виготовленню килимів, килимових доріжок, налавників, залавників, щільних шерстяних коців, гобеленів (килим-картина), що виготовляються ручним способом на вертикальних рамках або вертикальних верстатах, а також на

	механізованих килимарських верстатах і жакардових машинах
Художня вибійка (вибивання, набійка, пейстра, друкування, димка, синильниця)	це декорування тканини шляхом друку на полотні різноманітних візерунків і орнаментів за допомогою спеціальних різьблених дощок, форм, дерев'яних кліше, верстатів тощо.
Художнє різьблення	вид виготовлення з дерева частин і деталей будівель, рухомого транспорту, меблів, культових речей, предметів хатнього вжитку, малої пластики тощо.
Художнє плетіння	є одним з найдавніших ремесел, що не потребувала спеціальних інструментів. Визначається як виготовлення господарсько- 46 побутових та художніх виробів різноманітної еластичної сировини (лоза, кора берези, липи, верболоз, дубова стінка, коріння сосни, ялинки)
Художня кераміка	Вироби з природних глин або їх сумішей з мінеральними домішками, випалені до твердого стану мають назву
Художня обробка каменю	це вид декоративно-прикладної обробки матеріалу за допомогою спеціальних інструментів для створення творчого продукту, до якого належать різьблені пам'ятні знаки, предмети побуту, декоративні скульптури та малі пластичні форми, деталі архітектурних споруд, прикраси
Гончарство	професійна художня обробка очищеної глини
Художнє скло	за допомогою якого виготовляли багатоколірні позолочені прикраси, речі культового призначення, посуд, віконні шибки, тощо
Ковальство –	це обробка металу та створення художнього виробу методом гарячого кування
Художнє гравіювання	виготовлення власноруч граверним інструментом друкованої форми на металі, камені, деревині, лінолеумі, пластмасах.
Аплікація	виду декоративно-прикладного мистецтва полягає у накладанні, наклеюванні або пришиванні окремих

	елементів з паперу, тканини, шкіри, рослин та ін. на матеріал основи (фону).
Художнє карбування	являє собою рельєфне зображення на металевій пластині чи готовому виробі. До видів карбування належить: плоске (створення максимального деталізованого зображення, орнаменти та візерунки) та об'ємне (скульптурні зображення)
Писанкарство.	виготовлення обрядових, орнаментальних яєць, який відомий ще з дохристиянських часів,
Художнє бісероплетіння.	виготовлення прикрас, елементів одягу та предметів дизайну інтер'єру
Флористика	створення букетів, квіткових композицій, панно та колажів з різноманітних природних матеріалів у живому та сухому стані (квітів, листя, трави, ягідних плодів та ін.)
Скань (філігрань) .	вид ювелірної техніки обробки металу, для якої характерним є ажурний візерунок з тонкого золотого, срібного або мідного дроту, гладкого або забитого в мотузку, що закріплюється шляхом напаявання на металеву основу (фон)
Декупаж	Давньоєвропейська техніка декоративної обробки і прикрашання дерев'яних, скляних та тканинних виробів, що виконується шляхом витинання малюнку із різних матеріалів (переважно паперових серветок) і наклеювання (фіксування) їх на поверхні предмету, який декорується
Орігамі	стародавня техніка складання фігурок з паперу, що покликано сприяти розвитку дрібної моторики пальців, просторового та комбінованого мислення, творчого потенціалу особистості
Папе-маше	техніка виконання, шляхом накладання паперових шматків або спеціальної пластичної маси на предмет основи моделюють форми бутафорних виробів

АНКЕТА ДЛЯ САМООЦІНКИ РІВНЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Шановні студенти, вам пропонується відповісти на питання: Якою мірою у вас сформовані перераховані в таблиці технологічні знання, вміння та якості?

Відповіді відзначаються знаками:

«+»- сформовано повністю;

«+ -» сформовано частково,

«- » не сформовано.

Анкетування проводиться з метою оцінки рівня сформованості технологічної культури студентів-майбутніх учителів початкової школи.

ПОКАЗНИКИ

Технологічні знання

1. Сутність та види підприємницької діяльності
 2. Форми приватного підприємництва
 3. Суть маркетингу
 4. Завдання менеджменту
 5. Різновиди податків
 6. Принцип роботи аналогового, цифрового, бездротового телефонів і телефону з автовідповідачем, автоматичним визначником номерів
 7. Принцип роботи стільникового і пейджингового телефонного зв'язку
 8. Принцип дії факсимільного апарату (факсу) і копіювального - апарату (ксерокса)
 9. Призначення і принцип дії сканера, модему, принтера
 10. Види послуг, що надаються через Інтернет
 11. Можливості використання комп'ютерної техніки в кресленні, рукоділлі та бізнесі
 12. Алгоритм дизайну
 13. Джерела наукової інформації для дизайнера
 14. Сутність патентів і порядок їх отримання
 15. Послідовність виконання проекту
 16. Особливості сучасного етапу науково-технологічної революції
 17. Глобальні проблеми людства
 18. Небезпеки технологічного середовища і способи захисту від них
 19. Основні напрямки природоохоронної діяльності
 20. Соціальні наслідки розвитку техніки і технології
- Технологічні вміння

- 1 Застосовувати технологічні знання для пояснення та аналізу фактів навколишньої дійсності.
 2. Читати, будувати і пояснювати графіки, діаграми, таблиці, креслення.
 3. Висувати і аналізувати підприємницькі ідеї, розраховувати їх економічну ефективність.
 4. Визначати свою професійну придатність.
 5. Володіти загальнокультурними вміннями (ведення дискусії, переконання, ведення переговорів, встановлення ділових і людських контактів)
 6. Встановлювати причинно-наслідкові зв'язки шляхом співвіднесення вивчених понять з поняттями дисциплін інших курсів і реальною практикою.
 7. Використовувати традиційні та сучасні форми і засоби навчання.
 8. Мобільно перебудовуватися для вирішення нових завдань і проблем.
 - 9.0 істотний дизайн-аналіз соціально-виробничого та технологічного середовища.
 10. Користуватися комп'ютерною та оргтехнікою.
 11. Самостійно здобувати необхідні знання.
 12. Виконувати навчальний проект виробу з будь-якого матеріалу.
 13. Оцінювати екологічні наслідки своєї діяльності.
 14. Виконувати технологічні дії на підсвідомому рівні (володіти навиком).
- Технологічно важливі якості
1. Технологічний світогляд.
 2. Діловитість і підприємливість.
 3. Висока відповідальність і дисциплінованість.
 4. Здатність оцінювати дії людини за принципами етичного партнерства.
 5. Гнучкість мислення, спрямованість його на вибір оптимальних способів перетворювальної діяльності.
 6. Здатність до творчої діяльності.
 7. Здатність адекватно оцінювати свої можливості.
 8. Професійна мобільність.
 9. Працьовитість, професіоналізм.
- Ю. прагнення до постійної самоосвіти і розвитку.
11. Екологічне та економічне мислення.
 12. Здатність до перетворювальної діяльності за законами краси (дизайнерські якості).
 13. Різноманітність інтересів і схильностей.
 14. Ступінь сформованості потреби в технологічному навчанні школярів.

САМООЦІНКА МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ СВОЄЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

*Анкетування проводиться з метою дослідження технологічної підготовки
майбутніх вчителів початкової школи*

*Просимо вас відповісти на нижченаведені запитання,
відзначаючи знаком " + " вибрану відповідь*

1. Оцініть Вашу власну підготовку в закладі вищої педагогічної освіти до технологічного навчання школярів:

- хороша
- задовільна
- незадовільна

2. Які елементи технологічної підготовки у вас сформовані і в якій мірі?

Елементи технологічної підготовки	Достатньо	Частково	Важко відповісти
Уявлення про основні напрямки науково-технічного і соціального прогресу, про досягнення науки, техніки і технології.			
Розуміння наукових основ техніки і технології			
Уміння систематизувати і класифікувати технічні об'єкти і поняття, виділяти істотне і другорядне			
Технологічне мислення.			
Навички дослідницької роботи.			
Знання основних способів і засобів творчої перетворювальної діяльності.			
Знання енергетичних основ виробництва.			
Знання організації та економіки сучасного виробництва.			
Знання конструкцій і умов експлуатації технологічного обладнання.			
Знання технологічних процесів виробництва і обробки матеріалів і виготовлення продукції.			

<p>Знання основ технологічної етики та естетики та використання їх.</p> <p>Трудові вміння з обробки матеріалів (ручної і механічної).</p> <p>Вміння вимірювальні, обчислювальні, проектно-конструкторські.</p> <p>Вміння організації, планування і контролю своєї роботи.</p> <p>Володіння теорією технологічної освіти</p> <p>Знання правових основ технологічної діяльності</p> <p>Сутність патентних досліджень</p>			
<i>Що в методичній роботі з технологічного навчання вам вдається і в якій мірі?</i>			
<p>Ілюстрування наукових положень прикладами з техніки і технології</p> <p>Складання і вирішення технічних і технологічних завдань</p> <p>Виробничі екскурсії</p> <p>Розвиток технологічного мислення</p> <p>Організація позакласної роботи за технологією</p> <p>Забезпечення міжпредметних зв'язків</p> <p>Організація суспільно-корисної та продуктивної праці</p> <p>Формування умінь практичної роботи.</p>			
<i>Чи сформував у Вас університет навички самостійної роботи?</i>			
<p>Так</p> <p>Ні</p> <p>В якійсь мірі</p>			